

РЕШЕНИЕ № 705
от 31 август 2009 година

**ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА И ОСНОВНИТЕ
ДОПУСКАНИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2013 г.**

На основание чл. 14, ал. 2 и 3 от Закона за устройството на държавния бюджет

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ
РЕШИ:

1. Одобрява Средносрочната фискална рамка за периода 2010-2013 г. съгласно приложение № 1.
2. Одобрява основните допускания по Средносрочната фискална рамка за периода 2010-2013 г. съгласно приложение № 2.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Бойко Борисов

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА

МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Росен Желязков

**Средносрочна фискална рамка
за периода 2010–2013 г.**

2009 г.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

УВОД	3
I. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА	5
II. ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ	6
II.1 Преглед и тенденции в развитието на световната икономика	6
II.2 Преглед на развитието на националната икономика през 2008-2009 г.	6
II.3 Тенденции в развитието на националната икономика и макроикономическа прогноза за периода 2010-2013 г.	11
II.4 Оценка на фискалните рискове	14
II.5 Оценка на ефектите върху икономиката и бюджета от усвояването на фондовете от ЕС за периода 2010-2015 г.	16
III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА 2009 г.	
III.1 Преглед на фискалната позиция към м. юни 2009 г.	18
III.2 Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2009 г.	22
IV. ЦЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА	25
V. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА ЗА ПЕРИОДА 2010-2013 г.	29
V.1. Данъчно-осигурителна политика за периода 2010-2013 г.	29
V.2. Разходни политики	33
VI. ПРИОРИТЕТИ НА ПОЛИТИКАТА В СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА ЗА ПЕРИОДА 2010-2013 Г. ПО СЕКТОРИ	39
VI.1. Развитие на човешкия капитал – образование, наука и иновации, здравеопазване и култура	39
VI.2 Държавна подкрепа на структурните реформи и инвестиции в реалния сектор, насочени към повишаване на икономическия растеж	44
VII. УЧАСТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В ОБЩИТЕ ПОЛИТИКИ НА ЕС	48
Стратегически приоритети при усвояване на средствата от фондовете на ЕС	50
Тенденции по отношение на приходите и разходите от фондовете на ЕС	51
VIII. УСТОЙЧИВОСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ	60
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	63

УВОД

Отчитайки динамичната макроикономическа среда и настъпилите промени в състава и структурата на Министерския съвет, министерствата и агенциите след проведените на 5 юли 2009 г. парламентарни избори, правителството с Решение № 670 от 6 август 2009 г. за бюджетната процедура за 2010 г. актуализира етапите и сроковете за подготовка на бюджетните документи по бюджетната процедура за 2010 г. С решението беше отменено Решение № 203 на Министерския съвет от 27 март 2009 г. за бюджетната процедура за 2010 г.

Във връзка с необходимостта от ограничаване на икономическите и фискалните рискове, гарантиране устойчивостта на финансовата система и като реакция на очерталите се неблагоприятни тенденции, свързани с изпълнението на приходната част на бюджета за 2009 г. към заложените в него буфери с Постановление № 191 на Министерския съвет от 2009 г. за оптимизиране и ограничаване на разходите по бюджетите за 2009 г. бяха предприети допълнителни мерки.

Средносрочната фискална рамка (СФР) разглежда основните макроикономически и фискални предизвикателства, пред които понастоящем е изправена икономиката на страната. Тя включва макроикономическа рамка и фискални агрегати, изведени въз основа на предложените за приемане основни допускания.

Разработването на СФР и основните допускания за периода 2010–2013 г. покриват мандата на правителството и осигуряват индикативна рамка за ресурсно обезпечаване на политиките и приоритетите в отделните сектори при отразяване на прогнозата за развитието на макроикономическите показатели.

Икономическите и фискалните цели на правителството, както и приоритетите на бюджетната политика са необходима стъпка за разработването на тригодишна бюджетна прогноза (в т.ч. по политики) и разходни тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити (ПРБК), без по общини, за периода 2010–2012 г. и законопроекта за държавния бюджет за 2010 г.

Настоящият документ е структуриран в осем части.

Първата част представлява обзор на развитието на средносрочната фискална рамка, като е отбелязана промяната във времевия обхват и е направена хронология на бюджетните документи и решения, оказващи влияние при разработването на настоящата рамка от гледна точка на устойчивост и последователност.

Втората част съдържа актуалната прогноза за макроикономическите показатели, като икономическите перспективи в средносрочен период са изведени въз основа на прегледа на тенденциите в развитието на световната и националната икономика. Тук са включени и оценките на фискалните рискове и на ефектите от усвояването на средствата от ЕС.

Третата част съдържа информация за изпълнението на консолидираната фискална програма за 2009 г. – текущо състояние

на фискалната позиция към полугодieto на настоящата година и оценка за изпълнението към края на годината.

В четвъртата част за изведени целите на икономическата и фискалната политика на базата на приоритетите на правителството.

Петата част представя главните стратегически насоки на средносрочната фискална рамка и обхваща основните хоризонтални политики и свързаните с тях основни допускания за разработване на рамката.

В шестата част са представени приоритетите в СФР за периода 2010-2013 г. по основните секторни политики и разходни направления.

В седмата част са изведени приоритетите и тенденциите, свързани с усвояването на средствата от ЕС.

Последната (осма) част разглежда устойчивостта на публичните финанси и представя прогноза за потенциалния растеж и отклонението от потенциалния брутен вътрешен продукт (БВП), анализ на цикличността на фискалната политика и преглед на устойчивостта на фискалната позиция.

I. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА

Средносрочната фискална рамка е инструмент, имащ за цел да интегрира изпълнението/провеждането на политиките с процесите на планиране и бюджетиране въз основа на анализ на макроикономическите тенденции.

Разработването и одобряването на СФР е в контекста на провежданата през последните години бюджетна реформа, целяща постигане на устойчив процес на планиране на разходите на ПРБК по политики/програми, обвързано с предварително заложен резултат и преминаване към секторен подход на планиране и бюджетиране.

Одобренията с Решение № 337 на Министерския съвет от 2008 г. средносрочна фискална рамка и основни допускания за периода 2009–2011 г. бяха основа за съставянето на законопроекта за държавния бюджет за 2009 г., чието планиране се сля с етапа на подготовката на тригодишната бюджетна прогноза и разходните тавани по ПРБК, без по общини, за периода 2009–2011 г.

Поради динамично променящата се макроикономическа среда и отражението на глобалната икономическа и финансова криза върху икономиката на страната в бюджета за 2009 г. бяха заложен редица буфери и предприети последващи мерки за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет. Това от своя страна доведе до коригиране на базата за разработване на настоящата СФР и основните допускания за периода 2010–2013 г. въпреки стремежа към устойчивост и последователност в средносрочна перспектива.

С настоящата СФР се запазва следваният подход "отгоре-надолу" при вземането на решения относно фискалните цели, като значително са увеличени обхватът и броят на допусканията, формиращи рамката и основните хоризонтални политики. Времевият обхват на СФР е разширен на четири години, в рамките на мандата на правителството, и отразява трендовете на политиките, обвързани с макроикономическите показатели и допусканията.

С цел преодоляване на ефектите от кризата, фискалната политика е насочена към поддържане на балансиран бюджет, като в баланса не се включва салдото на средствата, получавани от фондовете на ЕС, с оглед тяхното оптимално усвояване.

II. ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ

II.1. Преглед и тенденции в развитието на световната икономика

През изминалата 2008 г. глобалната финансова криза и последвалите отрицателни ефекти доведоха до забавяне на световната икономика, което бе най-осезателно в края на годината. Поради слабо вътрешно потребление и ограничени инвестиции американската и европейската икономика забавиха растежа си през втората половина на 2008 г., а през последните три месеца на годината отбелязаха отрицателен растеж. От началото на 2009 г. неблагоприятното развитие продължи и през второто тримесечие спадът се задълбочи. През последните месеци на настоящата година се забелязват признаци на стабилизация и възстановяване в сектора на производството както в САЩ, така и в Европа. Възможно е още през четвъртото тримесечие на 2009 г. да бъде отбелязан положителен растеж в САЩ, а с известно закъснение и в европейските страни.

Реален растеж на БВП по тримесечия на годишна база

	III 2008	IV 2008	I 2009	II 2009
САЩ	0.03%	-1.9%	-3.3%	-3.9%
ЕС 27	0.70%	-1.6%	-4.7%	-4.8% ¹

Източник: Евростат, Bureau of Economic Analysis (USA)

През втората половина на 2008 г. инфлацията в световен мащаб, измерена с ръста на потребителските цени, отбеляза забавяне. До голяма степен това бе резултат от спада на цените на суровините и по-слабото потребление на фона на световната икономическа и финансова криза. Запазването на ниските нива на търсенето доведе до годишен спад на цените в САЩ от март 2009 г. и в последствие и в еврозоната от юни.

II.2. Преглед на развитието на националната икономика през 2008-2009 г.

Брутен вътрешен продукт

Брутният вътрешен продукт нарасна с относително висок реален темп от 6% за цялата 2008 г. През първите девет месеца на миналата година приносът на нетния износ към изменението на БВП се подобри, най-вече поради постепенното забавяне на темпа на реален растеж на вноса. Така растежът на БВП се ускори и достигна 7.0% в реално изражение за периода януари-септември. През четвъртото тримесечие обаче ефектите от световната икономическа криза се пренесоха и върху икономиката на България и растежът на БВП се забави до 3.5%. Основните фактори бяха спад в износа на стоки и услуги и забавяне на индивидуалното потребление. Негативното развитие продължи и през настоящата година, като БВП за първото

¹ Предварителна оценка, източник- Евростат

тримесечие отбеляза спад от 3.5% поради отрицателен принос на вътрешното търсене.

През последните две години инвестициите в основен капитал нарастваха с темпове от над 20% и към края на 2008 г. достигнаха дял от 33.4% от БВП. Вследствие ограничените финансови ресурси и несигурната икономическа среда в световен мащаб през първото тримесечие на 2009 г. в България се наблюдава спад в инвестиционната активност. Ръстът на частното потребление се забави до 1.5% през четвъртото тримесечие на 2008 г. и стана отрицателен през първите три месеца на 2009 г. поради ограниченото кредитиране и нарастване на спестяванията, а също и поради спада на броя на заетите на годишна база. През последните три месеца на 2008 г. износът отбеляза намаление от 6%, а през първото тримесечие на 2009 г. спадът се задълбочи до 17.4%.

Докато през 2008 г. сектор селско стопанство се възстановяваше динамично след неблагоприятната реколта през 2007 г. и реализира най-висок темп на реален растеж (24.6%), през първото тримесечие на 2009 г. то отбеляза спад от 4.8%. Промислеността беше най-бързо засегната от световната икономическа криза, като добавената ѝ стойност започна да отбелязва спад още през третото тримесечие на миналата година (спадът достигна 12.4% за първото тримесечие на тази година). Растежът на услугите, които имаха основен принос за увеличението на БВП през 2008 г., през първото тримесечие на 2009 г. се забави до 2.5% на годишна база.

Инфлация

През първото полугодие на 2008 г. беше отчетена висока инфлация, измерена с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ) на годишна база (14.7% за юни). От втората половина на годината поради разразилата се световна финансова и икономическа криза международните цени започнаха да спадат, което повлия и на вътрешните цени. Добрата селскостопанска реколта също се отрази благоприятно върху динамиката на цените при хранителните продукти. Инфлацията на годишна база започна да се понижава и достигна 7.2% в края на годината. Средногодишната инфлация остана на относително високо равнище (12%) поради високите си стойности през втората половина на 2007 г. и началото на 2008 г.

През първите седем месеца на 2009 г. месечната инфлация на годишна база продължи да се понижава, като през юли тя спадна до 1%. Цените на производител на промишлена продукция, предназначена за вътрешния пазар, отбелязват дефлация на годишна база от март 2009 г. Отрицателната инфлация при този индекс достигна за юни стойност от 5.1% на годишна база. Цените на производител на продукцията, предназначена за износ, намаляват с още по-висок темп. Значителното намаление в инфлацията както при цените на производител, така и при потребителските цени, се дължи на спада в международните цени и свитото търсене.

Паричен сектор

През 2008 г. финансовата система на страната започна да изпитва някои косвени ефекти от международната криза. Особено значим ефект от несигурността на пазарите бе очерталата се низходяща тенденция на Българската фондова борса, която доведе до отрицателна доходност на годишна база на вложенията на инвеститорите, включително на пенсионните фондове и на колективните инвестиционни схеми. През април и май 2009 г. бе отчетено леко покачване на борсовите индекси, но въпреки това те останаха на нива, значително по-ниски от тези през първата половина на предходната година.

Повишаването на предпазливостта на пазарните участници, нарастването на лихвените проценти по заемите, както и промяната на политиката и оценката на риска от страна на търговските банки, доведоха до забавяне на частния кредит. Към края на 2008 г. годишните темпове на изменение на вземанията на банките от неправителствения сектор се понижиха до 31.6%. Кредитът продължи да се забавя и през 2009 г., като бяха засегнати както фирмените заеми, така и заемите за домакинствата. Към края на юни 2009 г. годишният ръст на вземанията от частния сектор възлезе на 11.3% при запазване на ниски месечни обеми на изменение.

Ниският ръст на кредитите, повишената цена на заемния ресурс, както и забавянето на икономиката, което започна от последното тримесечие на 2008 г., доведоха до изпреварващи темпове на нарастване на лошите кредити и влошаване на качеството на портфейлите на банките. През февруари 2009 г. Българската народна банка промени регулациите, засягащи класифицирането и провизирането на рискови експозиции с цел осигуряване на повече гъвкавост на търговските банки (ТБ) при управление на кредитните им портфейли. Въпреки това към края на юни делът на лошите кредити достигна 4.69% спрямо 2.16% година по-рано.

От октомври 2008 г. БНБ предприе поредица от стъпки за постепенно намаляване на размера на минималните задължителни резерви (МЗР), които ТБ поддържат. Действията целяха запазване на доверието във финансовата система на страната и осигуряване на ликвидност в банковата система. От началото на 2009 г. МЗР върху привлечените от банките средства от чужбина допълнително бяха намалени до 5%, като в същото време се прекрати начисляването на резерви върху привлечените средства от държавния и местните бюджети.

Българските банки продължават да поддържат добри показатели за капиталова адекватност и ликвидност. Отношението на обща капиталова адекватност показва устойчиво повишение, като от 13.3% в края на 2007 г. достигна съответно 14.86% и 17.66% в края на 2008 г. и първото полугодие на 2009 г. Коефициентът на ликвидните активи в края на юни 2009 г. е 21.26% при 21.71% през декември на предходната година.

Платежен баланс

През последните няколко години основните фактори, които определят динамиката на външния сектор на българската икономика, са

високите темпове на икономически растеж, нарастването на доходите, производителността и конкурентоспособността, нивата на международните цени на металите и енергийните ресурси, както и рекордният приток на преки чуждестранни инвестиции.

През 2008 г. дефицитът по текущата сметка на платежния баланс достигна 25.3% от БВП на страната, като за формирането на високата стойност основно допринесе нарастването на отрицателния търговски баланс. През първите шест месеца на 2009 г. дефицитът по текущата сметка на платежния баланс намален номинално с 52.3% спрямо същия период на предходната година. Факторите, които оказват влияние върху салдото, са: драстичен спад на цените на енергийните ресурси и металите, забавяне на световния икономически растеж, ниска инвестиционна активност и влошаващо се вътрешно и външно търсене.

През 2008 г. търговският дефицит нарасна номинално с 20.9% и достигна 25.7% от БВП на страната. Износът на стоки отбеляза номинален ръст от 13.1%, а вносът на стоки се увеличи с 15.8%. През втората половина на изминалата година ръстът на външната търговия се забави и през четвъртото тримесечие отбеляза спад. През първото полугодие на текущата година тенденцията се запази, като износът на стоки намален с 30.3%, а вносът – с 35.2%. Спадът на външнотърговските обороти се дължи на по-ниските цени на енергийните стоки и металите, слабата инвестиционна активност и влошаващото се търсене.

През 2008 г. балансът на услугите нарасна с 10.1% спрямо предходната година. Приходите от чужди туристи бяха с 10.8% по-високи. За анализирания период се наблюдаваше значителен ръст на пътуванията на наши граждани в чужбина, с което разходите за пътувания извън страната нараснаха с 21.5%. За първите шест месеца на тази година, балансът на услугите бе положителен.

Финансовата сметка през 2008 г. възлезе на стойност 11.15 млрд. евро и покри изцяло дефицита по текущата сметка. Притокът на преки чуждестранни инвестиции към месец декември достигна 6.2 млрд. евро. За първите шест месеца на тази година преките чуждестранни инвестиции са в размер 1563 млн. евро при 3272.6 млн. евро за съответния период на предходната година. Спад на преките чуждестранни инвестиции се наблюдава във всички сектори, като най-значим е номиналният спад при финансовото посредничество, недвижимото имущество и търговията. Икономическата и финансова криза са основният фактор, който увеличава инвестиционния риск и кара чуждите инвеститори да бъдат предпазливи.

Пазар на труда и доходи

Високият икономически растеж и инвестиционна активност през 2008 г. доведе до ръст на заетостта от 3.3% спрямо 2007 г., съпроводен с намаление на безработицата. Основен принос към растежа на заетите през 2008 г. имаха отрасли от сектора на услугите като търговия, операции с недвижими имоти, наемодателска дейност и бизнес услуги, хотели и ресторанти, финансово

посредничество, както и строителството. Броят на безработните възлезе на 199.7 хил. души средно за годината, или 5.6% от работната сила². Безработицата през 2008 г. бе с 1.3 процентни пункта по-ниска спрямо 2007 г. Коефициентът на икономическата активност на населението на 15 и повече навършени години се увеличи с 1.2 процентни пункта и достигна средна стойност от 53.8% през 2008 г.

Данните за регистрираната безработица към м. юли т.г. свидетелстват за нарастване на равнището на безработицата до 7.6%, което е с 1.7 процентни пункта повече в сравнение със съответния месец на предходната година.

При едновременното намаление на заетостта и безработицата за периода януари-март 2009г. участието на населението в работната сила намаля на годишна база. За същия период коефициентът на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години отбеляза спад от 0.3 п.п. и достигна 52.9%. Броят на обезкуражените лица нарасна за първи път през последните пет години (с 4.2% в сравнение с първото тримесечие на 2008г.) и достигна 162.5 хил. души.

През 2008 г. доходите от труд продължиха да следват наблюдаваната през последните няколко години тенденция на растеж. По предварителни данни на НСИ средната работна заплата общо за икономиката се е повишила с 21.7% в номинално и 8.3% в реално изражение. През разглеждания период растежът на доходите от труд в общественния сектор на икономиката изпревари този в частния, като динамиката на показателя бе преди всичко повлияна от отрасъл образование в резултат от неговото реструктуриране през последната година. Все пак частният сектор отново имаше основен принос към наблюдаваното положително развитие на доходите, имайки предвид високия дял на наетите в него лица. Там растежът на средната работна заплата възлезе номинално на 20.6% и реално на 7.3%, а в общественния – съответно на 25.1% и 11.3%.

Това, което се наблюдаваше от началото на 2008 г., бе постепенното забавяне на ръста на работните заплати в част от икономическите дейности, като най-силно засегнати бяха експортно-ориентираните отрасли вследствие на по-ниското търсене на външните пазари. Наблюдаваната от втората половина на миналата година тенденция в изменението на доходите продължи и през първите месеци на 2009 г. Номиналният растеж на средната работна заплата общо в икономиката през първото полугодие на 2009 г. възлезе на 15.8% на годишна база, което се явява най-ниската стойност на показателя от началото на 2007 г. В реално изражение средната работна заплата се е повишила с 10.2% на годишна база.

През 2008 г. динамиката на производителността на труда в българската икономика се характеризираше с продължаване на наблюдаваната през последните години тенденция на стабилно развитие и нарасна реално с 2.7% спрямо предходната година, а през първото тримесечие на 2009 г. стойността на показателя

---

² Според данните от Наблюдението на работната сила

отбеляза реален спад от 3.1% , като текущото развитие бе следствие от спада в икономиката в условията на задържане на заетост.

II.3. Тенденции в развитието на националната икономика и макроикономическа прогноза за периода 2010-2013 г.

Основни допускания при изготвянето на макрорамката

В настоящата прогноза се очаква европейската икономика да спадне с 4% през 2009 г. и с 0.1% през 2010 г., като възстановяване се очаква едва през 2011 г., когато БВП на ЕС се очаква да се увеличи с 2% в реално изражение. Възстановяването на световната икономика се очаква да започне през следващата година поради по-голяма динамика на развитието на развиващите се държави.

С оглед на действията на Европейската централна банка (ЕЦБ) за стимулиране на икономиките с цел по-бързо излизане от кризата, както и значителното успокояване на инфлационните процеси, заложеният в макрорамката, тримесечен LIBOR се очаква да се движи в рамките на 1.5-2% до края на следващата година. Подобни са очакванията и за стойностите на шестмесечния LIBOR в долари. В настоящата прогноза е заложен среден валутен курс за 2009 г. от 1.45 лева за долар, като през следващите години се очаква доларът да се обезцени леко до ниво от 1.40 лева за долар през 2011 г.

Основни макроикономически показатели (2007-2013)

Макроикономически показатели	2007 Отчет	2008 Отчет	2009 Очаквано	2010 Прогноз а	2011 Прогноз а	2012 Прогноз а	2013 Прогноз а
БВП - млн. лв.	56	66					
	520	728	63 710	63 518	68 106	73 011	78 202
- реален растеж (%)	6.2%	6.0%	-6.3%	-2.0%	3.8%	4.8%	5.0%
Хармонизирана инфлация (%)							
- в края на годината	11.6%	7.2%	1.8%	2.2%	4.1%	3.0%	2.7%
- средна за периода	7.6%	11.9%	2.3%	2.2%	3.5%	3.2%	2.7%
Валутен курс (1 USD/BGN)							
- в края на годината	1.33	1.39	1.45	1.45	1.40	1.40	1.40
- средногодишен	1.43	1.34	1.45	1.45	1.40	1.40	1.40
Текуща сметка (млн. евро)	-	-					
	7267.	8634.					
	4	3	-3579.0	-2584.5	-2658.3	-2705.8	-2863.7
- в % от БВП	-	-					
	25.1%	25.3%	-11.0%	-8.0%	-7.6%	-7.2%	-7.2%
Преки чуждестранни инвестиции (млн. евро)	8487.	6163.					
	9	0	3000.0	3300.0	3333.0	3399.7	3467.7
- в % от БВП	29.4%	18.1%	9.2%	10.2%	9.6%	9.1%	8.7%

БВП

Вследствие на финансовата криза и влошаването на световната икономика през 2009 г. се очаква българската икономика да се свие с 6.3% в реално изражение. Несигурната икономическа обстановка се

очаква да доведе до преразглеждане на инвестиционните намерения на икономическите агенти. Този процес ще бъде подсилен допълнително от по-трудния достъп до заемно финансиране поради намалената ликвидност в световен мащаб и преоценка на риска от страна на финансовите институции. Очаква се през 2009 г. делът на инвестициите да намалее до 26.5% от БВП (при 38.4% от БВП за 2008 г.), което от своя страна предполага свиване от 30% в реално изражение.

Предвижда се забавянето на темпа на растеж на заплатите, както и увеличаващата се безработица да се отразят негативно върху доходите на домакинствата. Това, заедно с ограничаването на кредитирането към домакинствата, ще доведе до намаляване на потреблението на домакинствата с 4.5% в реално изражение през 2009 г. Предприетите мерки за ограничаване на правителствените разходи ще доведат до свиване на потреблението на правителството с 3% в реално изражение. Вследствие на това се очаква през 2009 г. общото потребление да се свие с 4.2% в реално изражение.

Поради свиването на вътрешното търсене се очаква вносът на стоки и услуги през 2009 г. да намалее с 19.5% в реално изражение. Заедно с това влошаването на икономиките на основните търговски партньори ще се отрази негативно на българския износ, вследствие на което се очаква той да се свие с 12.3% в реално изражение.

През 2010 г. се очаква българската икономика да се свие с 2.0%. Процесите на възстановяване на икономиката ще започнат да се наблюдават през 2011 г., като двигател на растежа се очаква да бъде износът. Очакванията за растежа на БВП през 2011 г., 2012 г. и 2013 г. са съответно 3.8%, 4.8% и 5%.

Инфлация

Очертава се до края на 2009 г. хранителните и енергийните стоки да имат най-голям принос за спада на общата инфлация, тъй като техните годишни стойности към м. юни вече са отрицателни и могат да останат такива и в края на годината. Дефлационните процеси при цените на производител, които са характерни не само за България, а и за ЕС като цяло, очакваме да продължат до септември 2009 г., след което от базисния ефект е възможно спиране на намалението в техните ценови равнища.

Прогнозата е за обща годишна инфлация в края на 2009 г. 1.8% и средногодишна 2.3%. През 2010 г. се очаква да започне възстановяването на икономиките на развитите индустриални държави. Международните цени ще нараснат както при енергийните, така и при неенергийните стоки. По този начин външните фактори на инфлация ще се засилят и в края на 2010 г. може да се очакват ниски, но положителни стойности на инфлация при храните и енергийните стоки. Вътрешните фактори през 2010 г. ще ограничават общото нарастване на цените, тъй като номиналните разходи за труд през тази година няма да бъдат проинфлационен фактор. Безработицата ще се увеличава и нарастването на заплатите ще е по-ниско от растежа на производителността на труда. Въвеждането

на нови по-високи акцизни ставки при цигарите ще допринесе за покачване на общата инфлация в края на 2010 г. с 0.4 п.п. За 2010 г. прогнозата е средногодишната стойност на инфлацията и тази в края на годината да са около 2.2%.

В периода 2011–2013 г. можем да очакваме връщане към модела на ценова динамика, характерен за България в годините преди 2007 г. Развитието на инфлационните процеси ще зависи от процеса на приспособяване на равнището на доходите и производителността в страната към средното равнище за ЕС. До голяма степен очакваните и в следващите години по-високи равнища на инфлация в страната спрямо ЕС ще зависят от процеса на конвергенция.

Прогноза за платежния баланс и финансовия сектор

През 2009 г. се очаква дефицитът по текущата сметка да се понижи до 11.0% от БВП при 25.3% през 2008 г. Основен фактор за тази динамика има подобряването на дефицита по търговския баланс. Въпреки свиването на износа на стоки с 10.5% в реално изражение, намаляването на вътрешното търсене води до свиване на вноса на стоки с 18.9%. Това заедно с намалението на международните цени на металите, храните и енергийните стоки води до подобряване на дефицита по търговския баланс от 25.7% от БВП през 2008 г. на 16.0% през 2009 г.

Световната финансова криза ще се отрази негативно върху потоците по финансовата сметка, които успява да привлече икономиката на България. Свиването на ПЧИ в страната през 2009 г. ще бъде осезаемо, като очакванията са те да не надхвърлят 3 млрд. евро в края на годината. Въпреки тази негативна тенденция, забавянето на икономическата активност в страната води до значително намаляване на дефицита по текущата сметка. В резултат на това ПЧИ ще финансират 84% от този дефицит при 71% година по-рано.

В средносрочен план се очаква дефицитът по текущата сметка плавно да се понижава, като през 2013 г. достигне 7.2% от БВП. В основната си част това подобрене ще се дължи на външнотърговското салдо. През 2013 г. се очаква износът на стоки да е възстановил обемите, наблюдавани през 2008 г., а вносът да е с 4 млрд. евро по-малък спрямо същата година поради реструктуриране на вътрешното търсене. От гледна точка на устойчивото развитие на платежния баланс очакванията са покритието на дефицита по текущата сметка чрез постъпления от ПЧИ постепенно да се покачва, като достигне 121% през 2013 г.

Годишният ръст на паричното предлагане към края на 2009 г. се очаква да бъде 1.5% и постепенно да се увеличава до 10.4% в края на 2012 г. За периода 2009–2011 г. нетните външни активи на системата ще се подобряват, като към края на периода се очаква да достигнат -2.69 млрд. лв.

Прогноза за пазара на труда и доходите

Спадът във външното търсене и вътрешната инвестиционна активност през 2009 и 2010 г. се очаква да засегне негативно пазара на

труда през разглежданите две години. Общата заетост се очаква да намалее съответно с 4.9% през 2009 г. и с 2.5% през 2010 г. Най-голям спад на заетостта се очаква от втората половина на 2009 г. Най-голям натиск върху заетостта може да се очаква в експортно-ориентираните отрасли на преработващата промишленост, в промишлените отрасли, произвеждащи суровини за строителството, и в операциите с недвижими имоти. Очакваният значителен спад на икономиката, съпроводен с освобождаване и на работна сила с висока квалификация, ще се отрази в спад в ръста на производителността на труда спрямо 2008 г. През 2010 г. производителността на труда се очаква да се повиши.

Равнището на безработицата се очаква да се увеличи съответно до 9.5% през 2009 и 11.4% през 2010 г. В периода 2011-2013 г. очакваният икономически растеж ще бъде съпроводен с ръст на заетостта и намаление на безработицата.

Понижената икономическа активност в средносрочен план дава основание да се очаква и значително забавяне на темпа на растеж на доходите от труд. След 2011 г. стойностите на показателя ще започнат да се повишават, имайки предвид очакванията за ускоряване на растежа на производителността на труда.

II.4. Оценка на фискалните рискове

Основните рискове пред изпълнението на бюджета в средносрочен план са свързани със:

- Забавяне на вътрешното търсене и икономическия растеж и свързаното с това неизпълнение на приходната част на бюджета.
- Трудности при финансирането на бюджета.
- Потенциална необходимост от капиталова подкрепа на банковата система.
- Застаряване на населението, водещо до натиск върху пенсионната система.

Забавянето на растежа в основни търговски партньори вследствие на затягане на банковото кредитиране и по-труден достъп до ликвиднос, се очаква да доведе до изразен спад на икономическия растеж в България. Данните за спада на БВП през първото тримесечие потвърждават тези прогнози, като водят след себе си риск за неизпълнение на заложените в бюджета приходи, тъй като те бяха планирани при значително по-добра макроикономическа обстановка. Тенденцията на изоставане в приходите най-осезаемо се очертава при данъчните приходи и по-специално при приходите от косвени данъци, които са сериозно повлияни от свиването на външната търговия и променената конюнктура на международните и вътрешните пазари. Забавянето на икономиката и привнесените ефекти от кризата се отразяват неблагоприятно и върху постъпленията от преки данъци, най-вече при корпоративните данъци и данъците върху доходите на физическите лица, както и върху

приходите от осигурителни вноски. Рисковете пред изпълнението на приходната част на бюджета се запазват и за 2010 г.

Финансовата криза и намаляването на доверието на инвеститорите в пазарите на Централна и Източна Европа (ЦИЕ) може да създаде и проблеми при финансирането на бюджета. Някои от страните в региона изпитаха трудности в пласирането на вътрешен държавен дълг вследствие на недостатъчно търсене от страна на инвеститорите. В страната известно напрежение на първичния пазар на ДЦК също бе усетено под формата на значителен спад на търсенето на държавни ценни книжа (ДЦК) и съответно нарастване на доходността. Това евентуално може да наложи преориентирането на дълговата политика в посока на емитиране на по-краткосрочни ДЦК и представлява допълнителен аргумент за избягване на висок бюджетен дефицит, за да не се допуска прекомерно намаляване на фискалните резерви.

Друг риск в средносрочен план, който продължава да налага провеждането на консервативна фискална политика, остава сравнително високият дефицит по текущата сметка на платежния баланс. Той бе основен фактор за поддържането на предпазлива фискална политика през последните години и запазването на високото му ниво, въпреки кризата, продължава да налага бюджетна дисциплина с цел минимизиране на рисковете за финансирането му.

Натиск върху публичните финанси би оказала необходимостта от оказване на капиталова подкрепа за банковата система. Вероятността за необходимост от капиталова подкрепа за банковата система от страна на бюджета е сравнително малка, но рискът не е незначителен предвид високия размер на потенциалната капиталова помощ.

В дългосрочен план се прогнозира значително влошаване на демографската структура на населението, което представлява съществен риск за фискалната политика. Увеличаването на дела на възрастните хора може да доведе до натиск в дългосрочен план върху бюджетните разходи за пенсии и здравеопазване. Този процес е сериозно предизвикателство за запазване устойчивостта на публичните финанси и прави необходимо предприемането на реформи в пенсионната система, подобряване на качеството на публичните разходи в системата на здравеопазването и образованието, както и поддържането на консервативна политика по отношение на бюджетния баланс. Тези реформи ще позволят поемането на тежестта от застаряващото население в бъдеще, без да се застраши стабилността на публичните финанси.

II.5. Оценка на ефектите върху икономиката и бюджета от усвояването на фондовете от ЕС за периода 2010–2015 г.

За целите на оценката³ са разработени два алтернативни сценария. Първият⁴ е изграден върху допускането, че не се предвижда навлизане в икономиката на средствата от ЕС през периода 2010–2015 г., докато алтернативният сценарий⁵ се основава на предположението за цялостно усвояване и оползотворяване на разполагаемите за страната средства от бюджета на ЕС. Разликата между прогнозираните стойности на макроикономическите променливи в двата сценария представлява влиянието на европейските фондове върху българската икономика.

Усвояването на средства от ЕС ще доведе до **позитивни ефекти едновременно от страна на търсенето и на предлагането**.

Импулсът върху страната на търсенето е с краткосрочен характер, доколкото пряко или косвено се проявява в нарастване на крайното търсене.

За разлика от това ефектите от страна на предлагането са с по-дългосрочен характер и следва да доведат до създаване на нови производствени мощности, подобряване на качествените характеристики на работната сила, разпространяване на модерни технологии и като цяло до достигане на ново технологично равнище. Ефектът върху предлагането ще се отрази по следните два начина:

- Първо, посредством нарастването на капиталовите наличности в икономиката (нарастването на капиталовите наличности ще доведе до по висок растеж на БВП с 0.4 процентни пункта).
- Вторият ефект идва от по-високата обща факторна производителност (ОФП). Очаква се инвестициите в иновации и човешки капитал в ОП "Конкурентоспособност" и ОП "Човешки ресурси" да имат положително въздействие върху ОФП.

Директният ефект от членството на България в ЕС и от усвояването на средства от Европейските фондове върху бюджета се изразява в нуждата от осигуряване на ресурси за национално съфинансиране, както и за плащане на вноската в бюджета на ЕС. Размерът на вноската за периода 2010–2013⁶ г. варира в размер на 1.3%–1.2% от БВП, докато необходимите суми за национално съфинансиране ще варират в рамките на 0.6–1.3% от БВП за периода 2010–2015 г.

³ Макроикономическата оценка на ефектите от усвояването на средства от ЕС, изготвена от Агенцията за икономически анализи и прогнози, няма за цел да моделира коефициента на усвояемост, а оценява какви биха били ефектите от усвояването на европейските фондове върху основните макроикономически показатели, като темпа на растеж на БВП, инвестициите, потреблението, инфлацията и т.н. Оценката на макроикономическите въздействия на усвояването на средствата от ЕС се отнася за цялостната макроикономическа ситуация в страната, без разграничаване на ефекта върху отделни нейни компоненти (сектори, отрасли, региони). Ефектите върху икономиката се оценяват на базата на изразходваните, а не на договорените фондове. Приема се, че средствата ще бъдат изразходвани в съответствие с правилото n+3 за периода 2007–2009 г. и в съответствие с правилото n+2 за периода 2010–2013 г.

⁴ Сценарий 1 в табл. 2.

⁵ Сценарий 2 в табл. 2.

⁶ Към настоящия момент не е определен максималния размер на вноската на страните-членки на ЕС в бюджета на Общността за периода след 2013 г.

Индиректният ефект от европейските фондове ще се изрази в по-високи приходи от данъци в бюджета по линия на стимулирането на икономическата активност. В допълнение те ще променят структурата на растежа на БВП към по-висок дял на вътрешното търсене и на вноса. Тази структура е благоприятна за бюджета, тъй като потреблението като част от вътрешното търсене и вносът са най-важните елементи на ДДС базата. Индиректен ефект от средствата от европейските фондове върху бюджетните разходи не се очаква.

Оценка на ефектите от усвояването на фондовете от ЕС за периода 2010–2015 г.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	средно 2010-2015
БВП, реален растеж (сценарий 1)	-6.3%	-5.4%	1.0%	4.5%	4.6%	5.8%	5.4%	2.7%
БВП, реален растеж (сценарий 2)		-2.0%	3.8%	4.8%	5.0%	5.7%	5.3%	3.8%
ефект, процентни пункта		3.4	2.8	0.3	0.4	-0.1	-0.1	1.1
Брутни инвестиции, реален растеж (сценарий 1)	-30.1%	-24.0%	1.9%	9.5%	7.9%	7.2%	6.7%	1.5%
Брутни инвестиции, реален растеж (сценарий 2)	-30.1%	-9.5%	7.5%	8.0%	8.0%	6.8%	6.0%	4.5%
ефект, процентни пункта		14.5	5.6	-1.5	0.1	-0.4	-0.8	2.9
инфлация, средногодишна (сценарий 1)	2.3%	2.0%	3.3%	3.0%	2.5%	2.6%	2.6%	2.7%
инфлация, средногодишна (сценарий 2)		2.2%	3.5%	3.2%	2.7%	2.7%	2.7%	2.8%
ефект, процентни пункта		0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2
Износ на стоки, номинален растеж (сценарий 1)	-21.7%	-2.9%	2.0%	8.1%	12.8%	13.7%	12.4%	7.7%
Износ на стоки, номинален растеж (сценарий 2)		-1.4%	3.4%	9.5%	14.2%	13.7%	12.5%	8.6%
ефект, процентни пункта		1.5	1.3	1.5	1.4	0.0	0.1	1.0
Износ на услуги, номинален растеж (сценарий 1)	-15.3%	-1.0%	2.6%	5.2%	7.4%	8.1%	7.7%	5.0%
Износ на услуги, номинален растеж (сценарий 2)		-0.3%	3.1%	5.9%	8.2%	8.2%	7.9%	5.5%
ефект, процентни пункта		0.6	0.6	0.7	0.8	0.2	0.2	0.5
Текуща сметка, млн.евро текущи цени (сценарий 1)	-3 579.0	-2 460.3	-1 885.8	-2 065.8	-2 051.4	-1 753.6	-1 555.5	-1 962.1
Текуща сметка, млн.евро текущи цени (сценарий 2)		-2 584.5	-2 658.3	-2 705.8	-2 863.7	-2 851.7	-2 961.1	-2 770.9
ефект, млн.евро		-124.2	-772.5	-640.0	-812.2	-1 098.1	-1 405.6	-808.8
Заети, хил.души (сценарий 1)	3 149.1	2 881.3	2 840.2	2 901.6	2 957.0	3 039.4	3 109.2	2 954.8
Заети, хил.души (сценарий 2)		3 117.4	3 150.8	3 187.3	3 227.2	3 280.0	3 321.0	3 214.0
ефект, хил.души		236.1	310.6	285.7	270.2	240.6	211.8	259.2

Източник: АИАП

III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА (КФП) ЗА 2009 г.

III.1. Преглед на фискалната позиция към месец юни 2009 г.

Изпълнение на основните параметри на консолидираната фискална програма към 30 юни 2009 г.

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	Разчет 2009 г.	Отчет I- во полугодие 2009 г.	Изпълнение (%) I-во полуг./разчет
ПОКАЗАТЕЛИ (млн. лв.)			
к.1	к.2	к.3	к.4=к.3:к.2
ПРИХОДИ И ПОМОЩИ	32 556.3	12 953.2	39.8%
Данъчни приходи	25 728.2	10 122.4	39.3%
Преки данъци	4 943.5	2 258.0	45.7%
Косвени данъци	13 797.0	4 901.9	35.5%
Приходи от социално и здравно осигурителни вноски	6 002.6	2 587.6	43.1%
Други данъци*	985.1	374.8	38.0%
Неданъчни приходи	3 817.8	2 000.0	52.4%
Помощи	3 010.3	830.8	27.6%
РАЗХОДИ И ВНОСКА В БЮДЖЕТА НА ЕС	30 362.0	12 775.4	42.1%
Нелихвени	27 902.2	12 020.9	43.1%
Текущи	22 692.4	10 217.6	45.0%
Капиталови	5 209.8	1 803.3	34.6%
Лихвени	636.7	342.0	53.7%
Резерв за неотложни и непредвидени разходи ³	891.3		
Вноска в бюджета на ЕС	931.8	412.5	44.3%
Трансфер от централния бюджет			
БЮДЖЕТНО САЛДО	2 194.3	177.8	

* Вкл. постъпленията от налози върху захарта

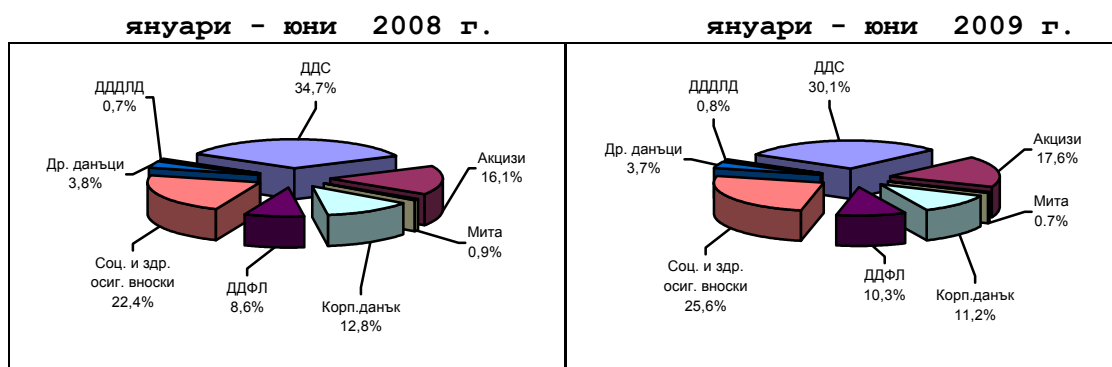
Изпълнение на приходите

Събраните приходи по консолидирания бюджет за полугодията на 2009 г. са в размер 12 953.2 млн. лв., което представлява 92.3% от постъпленията за същия период на миналата година. Изпълнението спрямо годишните разчети към ЗДБРБ за 2009 г. е 39.8% при 51.6% за същия период на 2008 г. През първите шест месеца на годината се очерта ясна тенденция на забавяне в приходите по КФП, като изоставане спрямо разчетите се отчита най-вече при данъчните постъпления и по-специално при приходите от ДДС и акцизи. Неизпълнение на разчетите за периода се наблюдава и при постъпленията от корпоративни данъци, приходите от осигурителни вноски, приходите от данъка върху доходите на физическите лица, имуществените данъци по общинските бюджети и др. Основните причини за тази негативна тенденция се свързват със забавянето на икономиката и значителното свиване на външната търговия. Неблагоприятно влияние върху приходите оказва и газовата криза през месец януари.

³ В позицията "Резерв за непредвидени и неотложени разходи" се отразяват само данните по разчет, а разходите по отчет се отразяват по съответните разходни позиции, към които се отнасят извършените разходи.

Изпълнението на годишните разчети по основните съставни бюджети към края на м. юни 2009 г. е следното: постъпилите приходи и помощи по републиканския бюджет за отчетния период са 8 601.0 млн. лв. или 41.0% от заложените в ЗДБРБ за 2009 г.; постъпленията по бюджетите на социално и здравноосигурителните фондове са в размер 2 612.5 млн. лв. или 43.0% от планираните за годината; приходите по бюджета на съдебната власт са в размер 51.9 млн. лв., което представлява 60.2% от планираните; по общинските бюджети – 798.5 млн. лв. или 35.3% от разчетите по ЗДБРБ за 2009 г. и т.н.

На следната графика е представена структурата на данъчните приходи по КФП за първите шест месеца на 2008 и 2009 г.:

Данъчните постъпления (вкл. приходите от осигурителни вноски) са в размер 10 122.4 млн. лв. или 39.3% от годишните разчети.

Приходите в частта на преките данъци възлизат на 2 258.0 млн. лв., което представлява 45.7% от планираните за годината, при 2 460.1 млн. лв. за същия период на миналата година. В номинално изражение приходите от преки данъци са се свили с 202.1 млн. лв. спрямо предходната година, като това се дължи на по-ниските постъпления от корпоративни данъци през м. март и април 2009 г. при годишното приключване на финансовата 2008 г. и на по-ниския размер на авансово внесения данък през 2009 г.

Приходите от косвени данъци са в размер 4 901.9 млн. лв., намалели са с 864.9 млн. лв. и представляват 85.0% от отчетените за същия период на 2008 г. Постъпленията за периода представляват 35.5% от годишния разчет при изпълнение от 47.3% за същия период на миналата година. Постъпленията от ДДС към 30.06.2009 г. възлизат на 3 051.8 млн. лв., като се отчита номинално намаление с 824.7 млн. лв. (21.3%) спрямо същия период на 2008 г. Изпълнението на годишния разчет е ниско – 32.7% при 47.3% за същия период на 2008 г. Намаление се отчита основно при ДДС от внос и се дължи на посочените по-горе фактори – свиване на обема на вноса, спад в цената на горивата и металите спрямо същия период на 2008 г. и др. Ефектите само от спада в цената на петрола и в цените на металите (стомана, желязо, мед) се оценява на съответно 400 млн. лв. и 270 млн. лв. по-ниски постъпления за полугодieto на 2009 г.

в сравнение със същия период на предходната година. Постъпилите акцизи за периода са в размер 1 779.8 млн. лв., като в номинално изражение остават близки до отчетените постъпления за същия период на миналата година. Изпълнението им спрямо годишните разчети е 41.8% при 47.2% за същия период на 2008 г. В съответствие с договорения с ЕК график за промените в нивото на акцизните ставки от началото на 2009 г. са увеличени ставките на керосина, въглицата, кокса, електроенергията и цигарите. Постъпленията от мита и митнически такси за първите шест месеца на 2009 г. са в размер 70.3 млн. лв. или 32.7% изпълнение на годишните разчети.

Постъпленията от други данъци по консолидирания бюджет (включват други данъци по ЗКПО, имуществени данъци и др.) са в размер 374.8 млн. лв., което представлява 87.8% от постъпленията за същия период на миналата година.

Приходите от социалноосигурителни и здравни вноски към 30.06.2009 г. са в размер 2 587.6 млн. лв. или 43.1% от годишните разчети за 2009 г.

Неданъчните приходи са 2 000.0 млн. лв., което представлява 52.4 % от годишните разчети, а отчетените постъпления бележат ръст от 3.8% спрямо тези за същия период на 2008 г. През отчетния период по републиканския бюджет постъпи годишната вноска от превишението на приходите над разходите на БНБ за 2008 г. в размер 401.0 млн. лв. Вноската е по-висока от заложената в разчета към ЗДВРБ за 2009 г. със 101.0 млн. лв., което е един от факторите за ръста спрямо предходната година при неданъчните постъпления.

Постъпилите помощи (основно авансови плащания от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС по бюджета на Националния фонд и постъпления от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство по бюджета на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие“) за първото полугодие на 2009 г. са в размер 830.8 млн. лв. (27.6% от планираните) при 945.8 млн. лв. за същия период на 2008 г.

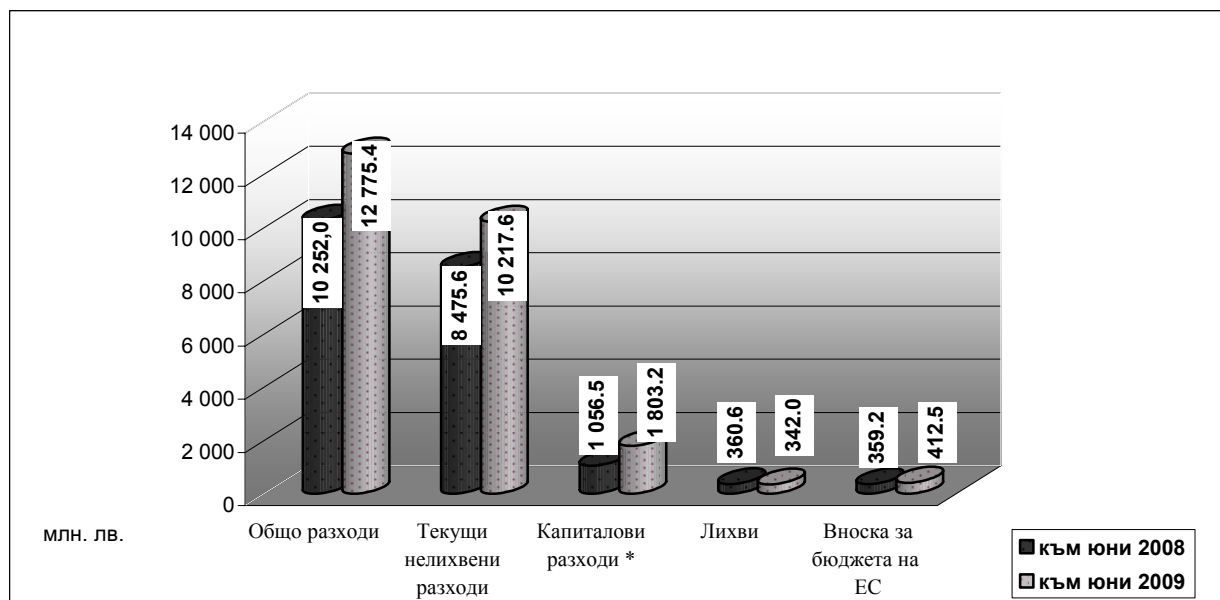
По сметките на Националния фонд (НФ) към полугодие са постъпили приходи от пред-присъединителните инструменти на ЕС и от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС в размер 655.1 млн. лв. Размерът на постъпленията по всички оперативни програми (ОП) по Структурните и Кохезионния фондове от началото на годината е 522.1 млн. лв., от които постъпилите авансови плащания за първото тримесечие на годината са в размер 350.4 млн. лв., а за второто – 171.7 млн. лв. (увеличенията на третите авансовите плащания от ЕК за 2009 г. по ОП, финансирани от ЕФРР и ЕСФ). Незначителни са постъпленията и от предприсъединителните инструменти поради наложената мярка „временно спиране на плащанията“.

Изпълнение на разходите

Извършените разходи по консолидираната фискална програма (вкл. вноската на Република България за бюджета на ЕС) през първото

полугодие на 2009 г. са в размер 12 775.4 млн. лв., което представлява 42.1% от предвидените в програмата за годината.

Основни разходни показатели по консолидирания бюджет за полугодие на 2008 г. и 2009 г.

* Вкл. нетния прираст на държавния резерв

Разходи по основните съставни бюджети на КФП:

Републикански бюджет

Нелихвените разходи по републиканския бюджет (без трансферите за други бюджети), извършени през първите шест месеца на 2009 г. са в размер 3 936.6 млн. лв., което представлява 39.2% от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. средства. Съпоставено с данните за същия период на 2008 г., нелихвените разходи са нараснали с 821.9 млн. лв. или ръст от 26.4%. Изпълнението спрямо годишния разчет на основните разходни показатели от групата на текущите нелихвени разходи, е следното: разходи за текуща издръжка – 36.2% от предвидените със ЗДБРБ за 2009 г.; разходи за заплати и осигурителни вноски – 44.5%; социални разходи (вкл. стипендиите) – 34.7%, и субсидии – 80.4%. Изразходваните средства за капиталови разходи (вкл. нетният прираст на държавния резерв) са в размер 805.8 млн. лв. или 30.4% спрямо разчета за годината.

Извършените лихвени плащания са в размер 333.1 млн. лв., от които лихвите по външни заеми са 250.8 млн. лв., а лихвите по вътрешни заеми – 82.3 млн. лв. Спрямо същия период на миналата година разходите за лихви по републиканския бюджет са с 18.9 млн. лв. по-малко, като за отчетния период относителният им дял в общите разходи е 4.0% при 5.2% за първите шест месеца на 2008 г.

Трансферите от и за други бюджети по републиканския бюджет представляват нето предоставени трансфери в размер 3 702.6 млн. лв. или 44.8% от планираните в ЗДБРБ за 2009 г.

Разходи по бюджетите на социално и здравноосигурителните фондове

Разходите по бюджетите на социално и здравноосигурителните фондове за отчетния период са в размер 4 409.9 млн. лв. или 45.7% от разчета за годината, в т. ч. за пенсии, помощи, обезщетения и др. 3 509.2 млн. лв., а за здравноосигурителни плащания – 824.8 млн. лв.

Разходи по бюджетите на общините

Извършените разходи по местните бюджети са в размер 2 252.0 млн. лв. или 56.7% от разчетите по ЗДБРБ 2009 г. Текущите разходи са в размер 1 708.2 млн. лв., а капиталовите – 543.8 млн. лв.

За полугодieto на 2009 г. положителното бюджетно салдо по КФП е в размер 177.8 млн. лв.

Фискалният резерв⁷ към 30.06.2009 г. е в размер 8 264.6 млн. лв.

III.2. Оценка за изпълнението на консолидирания бюджет до края на 2009 г.

Основната задача пред фискалната политика през настоящата година е осигуряването на устойчива фискална позиция в условията на глобална икономическа и финансова криза. Развитието на икономическата ситуация от началото на годината следва оптимистичен сценарий от прогнозирания в края на миналата година при изготвянето на разчетите по ЗДБРБ за 2009 г. Актуализираните оценки на Агенцията за икономически анализи и прогнози за основните макроикономически показатели за годината дават основание да се очаква свиване на БВП с около 6.3% за 2009 г. при заложен ръст в макрорамката на бюджета за 2009 от 4.7%. Значителното влошаване на макроикономическите параметри и неблагоприятната икономическа конюнктура намират отражение в значителното свиване на бюджетните приходи.

Изготвените актуализирани оценки за основните параметри по КФП за годината, включително очакваният ефект от мерките за повишаване на събираемостта, очертават сериозно изоставане в приходната част спрямо разчетите по програмата.

Прогнозното изоставане на приходната част на консолидирания бюджет спрямо годишния разчет се очаква да възлезе на около 20–22%. Най-осезаемо неизпълнение в приходите се очертава при косвените данъци, които традиционно формират около половината от данъчните приходи по КФП. На базата на отчетните данни за шестте месеца и прогнозата за оставащите месеци до края на годината се очертава неизпълнение на приходите от косвени данъци с около 20–25% в зависимост от ефекта от предприетите от правителството

---

⁷ Фискалният резерв обхваща наличностите в лева и чуждестранна валута на всички банкови сметки и депозити на централния бюджет, държавните органи, министерствата и ведомствата, НОИ, НЗОК и извънбюджетните фондове и сметки на централно ниво.

мерки за повишаване събираемостта на приходите. Прогнозите сочат, че постъпленията за годината от ДДС ще възлязат на около 70-75% от годишния разчет, приходите от акцизи ще бъдат близки до годишния разчет, а приходите от мита – около 72%.

Изпълнението на годишните разчети при преките данъци се очаква да възлезе на около 79%, от които от корпоративни данъци – около 71%, а от ДДФЛ – около 87-88%. Тенденциите и факторите, които оказаха влияние върху постъпленията от преки данъци за периода януари-юни, се очаква да продължат да влияят и в оставащите месеци до края на годината, с което се обуславя очакваното неизпълнение спрямо разчета за годината.

Приходите от социално и здравноосигурителни вноски се очаква да не достигнат годишните разчети с около 9-10%. Относителният дял на тези приходи в данъчните приходи по КФП е около 27%.

Очаква се също така значително по-ниско усвояване на помощите от Структурните и Кохезионния фондове, на средствата от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство и др. – около 50% от планираните помощи. Неизпълнението се дължи на забавяне в процедурите и поради наложената мярка „временно спиране на плащанията“ от страна на ЕК.

Изпълнението на неданъчните приходи също се очаква да бъде под годишните разчети, като изоставане се очертава най-вече при планираните приходи от продажба на земя и дълготрайни материални активи по общинските бюджети, които в предходните години бяха значителни. Отчитайки очерталите се тенденции през първите шест месеца на годината, се очаква неданъчните приходи да бъдат изпълнени около 92-93%.

Оценката за очакваното неизпълнение на приходите за годината на консолидирано ниво превишава заложения буфер в ЗДБРБ за 2009 г. за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет на 90% от планираните в закона и 3%-то положително бюджетно салдо в общ размер около 3.9 млрд. лв. Свиването на приходите и прогнозата за значително неизпълнение на годишните разчети, както и извършените по-високи разходи за седемте месеца главно поради изпреварващото финансиране в усвояването на капиталовите разходи, очертават сериозно влошаване на баланса по консолидирания бюджет за 2009 г. Усилията, насочени към постигане на неутрална бюджетна позиция за 2009 г., наложиха одобряването на допълнителни спешни мерки за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет. Фискалният ефект от тези мерки е около 1.2 млрд. лв. при оценка за общ недостиг около 2.5 млрд. лв. за постигането на балансиран бюджет за 2009 г. Освен по линия на ограничаване на разходите, от мерките, насочени към подобряване събираемостта на приходите, се очаква да се съберат допълнително около 1.0 млрд. лв. Предприети са действия за засилване на митническия контрол по границите и засилени мерки на приходните администрации с цел пресичане на контрабандния внос в страната и противодействие на схемите за

неправомерно възстановяване и невнасяне на ДДС, акцизи и други данъци. Усилията, насочени към засилване на фискалната дисциплина и оптимизиране на разходните политики при променените икономически условия и ограничен бюджетен ресурс, повишаване събираемостта на приходите и постигане на балансиран бюджет за 2009 г., ще доведат до осигуряване на стабилна бюджетна позиция

IV. ЦЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА

Основната цел на икономическата и фискалната политика е повишаване благосъстоянието на населението в процеса на сближаване степента на икономическо развитие на България с тази на страните от ЕС.

Параметрите на предложената СФР за периода 2010-2013 г. са определени при съобразяване с посочените по-горе фискални рискове и са насочени към постигането на следните **цели на икономическата и фискалната политика**:

- Запазване стабилността на валутния борд при сегашния фиксиран курс на лева към еврото, като:

- ❖ Българската централна банка ще бъде функционално, институционално, персонално и финансово независима.
- ❖ България ще разработи нова национална стратегия за присъединяване към еврозоната, съобразена с актуалната международна конюнктура и с оглед минимизиране на негативните ефекти на световната финансова и икономическа криза.
- ❖ Ще се активизират усилията за присъединяване на България към ERM – 2 и за въвеждане на еврото в България след изпълнението на критериите от Маастрихт и съгласието на Европейската централна банка.

- Ориентиране на публичните разходи в посока стимулиране на факторите, ускоряващи икономическия растеж в съответствие с обновената Лисабонска стратегия, в следните основни компоненти:

- ❖ Увеличаване производителността на всички фактори на производството и стимулиране на конкурентноспособността.
- ❖ Увеличаване на икономическата активност и заетостта.
- ❖ Повишаване качеството на работната сила.

- Подобряване на бизнес средата и на инвестиционния климат

Предизвикателствата пред фискалната политика в следващите четири години, вследствие на икономическата криза ще се посрещат в диалог с бизнеса, като мерките ще се актуализират в съответствие с променящите се условия.

Основните мерки в тази насока са в следните области:

- ❖ *Бизнес среда*
  - ✓ Преглед и привеждане в съответствие на съществуващите режими от гледна точка на тяхната законосъобразност и целесъобразност.

- ✓ Преглед и установяване на реалните размери на таксите за разрешителните, лицензионните и другите административни режими.
- ✓ Премахване на бариерите за създаване на нови фирми и за развитието на конкуренцията на пазарите в реалния и финансовия сектор.
- ✓ Намаляване на квазиданъчното бреме чрез либерализиране регулациите на продуктовите пазари като условие за намаляване на корупцията и влиянието на групите със специални интереси.
- ✓ Създаване на условия за повишаване ефикасността на продуктовите пазари и степента на мобилност на капитала и труда към сектори с по-висока добавена стойност с цел увеличаване на заетостта и намаляване на безработицата, както и за ограничаване на сивата икономика.
- ✓ Оптимизиране на структурата на секторите от публичната сфера, включително чрез намаляване на разходите за държавната администрация, и реализиране на икономии от повишена ефективност на секторно ниво.
- ✓ Повишаване производителността на публичните разходи и качеството на предоставяните от държавата блага и услуги.
- ❖ *Благоприятна за развитието на българския бизнес данъчна и осигурителна политика чрез:*
  - ✓ Стремех към най-ниски данъци за бизнеса в рамките на ЕС.
  - ✓ Ограничаване на кражбите и укриването на ДДС. Прилагане на програма за превенция на финансовите и данъчните престъпления и търсене на отговорност за всички доказани нарушители.
  - ✓ Опростяване на данъчната система с цел по-голяма прозрачност и разбираемост за данъкоплатците.
  - ✓ Създаване и внедряване на работеща единна информационна система, включваща НАП, митниците, полицията, съда, прокуратурата, както и общинските администрации.
  - ✓ Изграждане на адекватна материална и информационна база с цел оптимално използване капацитета на администрацията.
  - ✓ Повишаване квалификацията на служителите и обвързване нивото на заплащане с постигнатите резултати.
  - ✓ Намаляване на осигурителната тежест с до 5 процентни пункта. Намалението на осигуровките ще се осъществи за сметка на ограничаване на неефективните правителствени разходи и на преразпределителната роля на държавата.
- ❖ *Инвестиции*

- ✓ Размразяване на спрените средства по европейските фондове чрез:
  - преглед на всички нарушения по отделните европейски програми и незабавното им предоставяне на прокуратурата.
  - повишаване капацитета на звената за одит и контрол върху усвояемостта на еврофондовете.
  - ускоряване на обработката и плащанията по проекти, които до момента не са обработени.
  - създаване на Гаранционен фонд за подкрепа на земеделски производители по програмата за развитие на селските райони.
  - спешно акредитиране на идентификационната система за селскостопански животни и нотификация пред ЕК за възможност за плащане на субсидии на глава животно.
- ✓ Даване възможност на общините да подпомагат инвеститори на тяхната територия чрез изграждане на инфраструктура след публично обсъждане и решение на общинския съвет.
- ✓ Развитие на процесите на приватизация чрез приемането на нова стратегия за приватизация и след широк обществен диалог. Приватизация на обекти ще се осъществява само след появата на изгодни за държавата условия при пълна прозрачност и при използване на най-подходящи методи за приватизация.
- ✓ Подобряване процеса на концесиониране чрез ускорено предоставяне на концесии на части от летищата в Пловдив и Горна Оряховица, на Дунавски пристанища, ж.п. гари, ж.п. линии и други транспортни обекти, на спортни обекти, на водни обекти, на обекти на културното наследство и др. и извършване на ефективен контрол за изпълнение на концесионните договори.
- ✓ Подкрепа за малките и средни предприятия чрез намаляване на минималния изискуем капитал за регистрация на ООД до едно евро и подобряване на достъпа до информация за малките и средните предприятия чрез децентрализиране на дейността на Агенцията за малки и средни предприятия.

Целите на фискалната политика в предложената СФР за периода 2010-2013 г. ще се постигнат чрез:

- ✓ Поддържане на политика на балансиран бюджет за овладяване на ефектите от кризата при спазване на Пакта за стабилност и растеж.
- ✓ Приемане на нова нормативна уредба за планиране и управление на публичните финанси и утвърждаване ролята на програмното и ориентирано към резултатите бюджетиране като основен метод за управление на публичните разходи.

- ✓ Оптимизиране на правителствените разходи, като се подобри тяхната ефективност чрез реализиране на структурните реформи.
- ✓ Провеждане на консервативна политика по отношение на поемането на нови правителствени дългове, при запазване на готовността за бързо реагиране в случай на рискове за финансовата стабилност на страната.
- ✓ Периодичен преглед на ефективността и целесъобразността на правителствени програми – какви ползи носят на обществото и не може ли частният сектор да ги изпълнява, има ли баланс между цена и качество при предоставяните от правителството услуги на обществото.

Освен посочените мерки подобряването на бизнес средата и на инвестиционния климат изискват също така наличието на качествена институционална рамка и добър административен капацитет, в т.ч. ефективно функциониращи правораздавателна и правоохранителна системи. Предвижда се изготвяне на оценка на въздействието на всички проекти на нормативни актове.

В следващите четири години ще се насочат финансови ресурси за прилагане на ефикасни мерки за превенция и противодействие на корупцията по високите етажи на властта и за ограничаване и недопускане на корупционни практики в централната и местната администрация.

V. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА ЗА ПЕРИОДА 2010-2013 г.

Бюджетната политика следва да балансира между стимулиране на икономиката и запазване на макроикономическата стабилност. Все още високото ниво на дефицита по текущата сметка на платежния баланс, както и необходимостта да се поддържа доверието на инвеститорите във фискалната стабилност в страната, налагат провеждане на по-консервативна фискална политика и поддържане на балансирани национални бюджети.

Фискалната рамка за периода 2010-2013 г. очертава прогнозния размер на бюджетните приходи и разходи, както и на бюджетното салдо за разглеждания период, като са взети предвид предложените основни допускания и актуализираната макроикономическа прогноза.

Консолидирана фискална рамка (2010-2013 г.)

Показатели (млн. лв.)	2010 Прогноза		2011 Прогноза		2012 Прогноза		2013 Прогноза	
	Нац. бюджет*	Европей- ски средства	Нац. бюджет*	Европей- ски средства	Нац. бюджет*	Европей- ски средства	Нац. бюджет*	Европей- ски средства
Приходи	24 146. 9	1 937.4	24 964.4	2 595.4	25 885 .8	2 384.4	26 970 .2	2 200.2
(% от БВП)	38.0%	3.1%	36.7%	3.8%	35.5%	3.3%	34.5%	2.8%
Разходи	24 146. 9	2 224.4	24 964. 4	2 863.4	25 885 .8	2 650.4	26 970 .2	2 144.2
(% от БВП)	38.0%	3.5%	36.7%	4.2%	35.5%	3.6%	34.5%	2.7%
Бюджетно салдо	0.0	- 287	0.0	- 268	0.0	- 266	0.0	56
(% от БВП)	0%	-0.5%	0%	- 0.4%	0%	- 0.4%	0%	0.1%

*Включително средствата за съфинансиране по програмите на ЕС и Вноската в бюджета на ЕС.

V.1. Данъчноосигурителна политика за периода 2010-2013 г.

Данъчноосигурителната политика е ориентирана към стимулиране на икономическата активност и намаляване дела на сивата икономика. Запазването на данъчните ставки при преките данъци в съчетание с по-ниската осигурителна тежест за работодателите целят насърчаване на инвестиционната активност и икономическия растеж.

Данъчната политика, залегнала в бюджетната прогноза за периода, цели продължаване на тенденцията за насърчаване развитието на бизнеса и инвестиционната активност, запазване стабилността на икономиката в условията на икономическа криза, повишаване на събираемостта на данъците и свиване на сивия сектор.

От приходните администрации се очаква да предприемат крути мерки за борба с корупционните практики, подобряване на данъчната събираемост и повишаване на приходите в бюджета, както и качествено да подобрят взаимодействието и координацията на

действията помежду си и с правоохранителните органи – Министерството на вътрешните работи и прокуратурата.

Запазва се тенденцията за по-висок дял в облагането с косвените данъци в сравнение с преките.

В областта на прякото данъчно облагане намалената данъчна тежест се очаква да продължи да влияе благоприятно върху икономиката и реалните доходи. Последователното понижение през последните години на ставката на корпоративния данък до 10% изигра съществена роля в увеличението на приходите в държавния бюджет от корпоративен данък, дължащо се както на стимулирането на чуждестранните и местните инвестиции, така и на свиване на сивия сектор. Предвижда се проучване на различни данъчни практики за диференцирано облагане на доходи над определена сума и на имущество над определена стойност с оглед увеличаване на приноса на лица с доходи и имущество, значително надвишаващи средното за страната.

Приходите по ЗКПО са обусловени от печалбите на компаниите, които са в пряка зависимост от размера и динамиката на инвестициите и потреблението като цяло, от БВП и от глобалната икономическа конюнктура. В това отношение се очаква, че дъното на кризата е достигнато и следва постепенно възстановяване. Оценката за размера на приходите за следващите години се основава на наблюдавания икономически спад през 2009 г. и 2010 г., последван от растеж в периода 2011–2013 г., както и на очакванията да се запази и повиши нивото на данъчна събираемост.

Характерно за постъпленията от данъците върху печалбата е, че има изместване на приходи от текущата към следващата година, защото приходите постъпват чрез авансови вноски (формирани на базата на финансовия резултат през предходната година) и чрез изравнителната годишна вноска, постъпваща през следващата на текущата финансова година. По този начин спадът в текущата финансова година ще се усети най-вече през следващата. Това изместване обуславя дъното в приходите през следващата 2010 г., когато всъщност се очаква да започне възстановяване на икономиката.

При данъците върху доходите на физическите лица е запазена единната данъчна ставка за всички данъкоплатци – 10% (без необлагаем минимум), с изключение на доходите от стопанска дейност на едноличните търговци, за които ставката е в размер 15%. Влияние върху размера на приходите от тези данъци оказват работните заплати, нивото на заетост, както и развитието на икономическата криза. Тези влияния се очаква да бъдат най-силно изразени до края на настоящата и през следващите години. Същевременно се очаква някои от работните заплати да продължат да растат, макар и с много по-ниски темпове в сравнение с последните години, което е свързано с конкуренцията на пазара на труда за определени видове кадри. Влияние в положителна посока ще окажат и антикризисните мерки на правителството.

Запазва се и ставката на ДДС от 20%. Основните фактори, които влияят върху формирането на приходите от ДДС, са брутният вътрешен продукт и неговата структура по елементи на крайно потребление, валутният курс, инфлацията и очакванията за ефективна събираемост от над 90%. Постъпленията по ДДС се формират от:

- ✓ сделки в страната и вътреобщностни придобивания.
- ✓ внос от трети държави.

Приходите от ДДС от сделки в страната и от вътреобщностни придобивания са силно зависими от сумите на ефективно внесения данък и възстановения за износители и др. данъчен кредит. Приходите от ДДС от внос се базират на обема на вноса, предвиден в макрорамката за 2010 г., както и на прогнозата на Агенция „Митници“ за размера на вноса от страните извън ЕС. Средната ставка на ДДС, получена като отношение на приходите от ДДС от внос към вноса, за 2009 г. възлиза на 17%, а за 2010 г. се очаква повишаването ѝ на 18,5%.

При акцизите допусканията за периода 2010 – 2013 г. са за повишаване на ставките на някои акцизни стоки съгласно договорените с Европейската комисия преходни периоди и с оглед достигане на минималните за Общността нива на акцизите. По години тези промени са следните:

През 2010 г. се предвижда увеличение на акциза за някои видове стоки:

- Увеличаване на акциза на керосина: от 565лв./1000л. на 600лв./1000л.
- Увеличаване на акциза на електрическата енергия – за стопански и административни нужди – от 1.40 лв. за 1 мегават час на 2.00 лв. за 1 мегават час.
- Увеличаване на акциза на цигарите от 102.3 лв./1000 къса на 125.2 лв./1000 къса.

Новите акцизни ставки за електрическата енергия ще доведат до положителен ефект за бюджета, оценяван на около 10 млн. лв., при запазване на потреблението от 2009 г. Увеличаването на акциза за цигарите обикновено води до свиване на потреблението с 10-13%. С оглед на това през следващата година се очаква да постъпят около 100 млн. лева допълнително от тютюневи изделия.

През 2011 г. се предвижда увеличение на акциза на следните видове стоки:

- Увеличаване на акциза на безоловния бензин: от 685лв./1000л. на 710лв./1000 л. за достигането на минималната ставка за Общността.
- Увеличаване на акциза на газьола: от 600лв./1000л. на 615лв./1000 л.

- Увеличаване на акциза на керосина: от 600лв./1000л. на 615лв./1000 л.

При определянето на приходите от акцизи през 2011 г. са взети предвид очакваните обеми на потребление на основните акцизни стоки, законодателните промени и други фактори. Очакваният положителен ефект за бюджета от увеличените акцизни ставки на бензина и газьола е оценяван на 130 млн. лв.

През 2012 г. и 2013 г. се предвижда увеличение на акциза на газьола и керосина, както следва:

- 2012г.- увеличаване от 615лв./1000л. на 630лв./1000 л.
- 2013г.- увеличаване от 630 лв./1000л. на 645лв./1000 л.

Положителният ефект за бюджета от газьола се оценява на 40 млн. лв. за всяка година. От подобряване на събираемостта в резултат на засилване на контрола на митническите органи са предвидени допълнително по 10 млн. лв. годишно.

Прогнозата за **приходите от мита и митнически такси** е съобразена с влиянието на следните фактори:

- отпадане на селскостопанските мита от ЕС. Очакваните средни ставки на митата на селскостопанските стоки са между 8.5 и 8.0%.
- изменения в средните тарифни ставки в границите 2.2 – 2.0.
- преориентация на вноса – процес, който ще продължава и през следващите години. Относителният дял на вноса от страни извън ЕС ще намалява годишно с 1.0 процентен пункт за промишлените мита и 0.1 за селскостопанските.
- намаление в ставките в резултат на предстоящи преференциални споразумения в рамките на ЕС и Световната търговска организация.

По отношение на **имууществените данъци** не се очакват промени в нормативната уредба за прогнозирания период.

За периода 2010–2013 г. по отношение на **неданъчните приходи** са предвидени законодателните промени, включително изменения на тарифите за таксите, които се събират в системата на различните министерства и ведомства, политиките на ведомствата и общините, а също и на косвени фактори като демографската ситуация, увеличението на размер на пенсиите през 2009 г., завишения брой радио-и телевизионни оператори на територията на страната, движението на цените на имотния пазар, влиянието на световната икономическа криза върху броя на превозените пътници и върху обема на превозените товари в страната и чужбина и др.

През четиригодишния период правителството предвижда **намаляване на осигурителната тежест** с 5 процентни пункта, като разпределението по години е: за 2010 г. с 2 процентни пункта, а за 2011–2013 г. с

по още 1 процентен пункт. Със законопроекта на държавния бюджет за 2010 г. ще се предложи на Народното събрание допълнително намаляване на вноската за фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване с до три процентни пункта при наличие на фискална възможност с оглед на това евентуалното преизпълнение на приходите да бъде насочено за намаляване на осигурителната тежест. По този начин ще останат повече средства в работодателите и работниците и служителите вместо да се увеличават публичните разходи.

Тази политика следва да бъде обвързана както с икономическия растеж, така и с възможностите за балансиран бюджет. С оглед ограничаване възможностите за преразпределяне на средствата на фонд „Пенсии“ се предвижда минималният месечен осигурителен доход за самоосигуряващите се лица да се увеличи от 260 на 420 лв. за целия период. С намаляването на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 2 процентни пункта, съответно от 18% на 16% за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., и от 13% на 11% за лицата, родени след 31 декември 1959 г., съотношението за участие на работодател/работник се запазва 10:8, с което вноската за работодателя се понижава на 8.9%, а за работника на 7.1%. Вноската за допълнителното задължително пенсионно осигуряване за втората група лица се предвижда да се запази на 5% за целия 4 годишен период, като тя също запазва съотношението за разпределение на тежестта работодател/работник 10:8 или става 2.8% за работодателя и 2.2 % за работника.

Ще се разшири обхватът на осигурените лица и особено на земеделските производители чрез преразглеждане на осигурителния режим за сезонните работници и подобряване на контрола и мерките срещу нарушаването и заобикалянето на осигурителното законодателство.

За целия разглеждан период **зравноосигурителната вноска се запазва на 8%.**

V.2. Разходни политики

Основните цели на политиката по формиране на рамката на публичните разходи и мерките, чрез които те могат да бъдат постигнати, са следните:

- 1. Постигане на основната фискална цел – балансиран национален бюджет**
- 2. Поддържане на оптимален размер на публичните разходи при настоящата структура и размер на публичния сектор с тенденция към постепенното му намаление след осъществяване на необходимите структурни реформи и повишаване ефективността и продуктивността на държавата.**

Политика по доходите ⁸

Основание за това е изоставането в ръста на производителността на труда в икономиката спрямо досегашния ръст на заплатите.

През 2008 г. доходите от работна заплата запазиха тенденцията на растеж от последните години. През предходната година по предварителни данни на НСИ номиналният размер на средната работна заплата за страната се е увеличила спрямо 2007 г. с 20.6%, а реалният – със 7.8%. За работната заплата в бюджетния сектор наблюдаваната тенденция е аналогична. Спрямо 2007 г. тя е нараснала с 18.6% номинално и с 8.5% в реално изражение. Минималната работна заплата през 2008 г. нарасна спрямо 2007 г. с 40 лв., което номинално е с 22.2% повече и 9.2% реален ръст. Достигнатият през 2009 г. размер на минималната работна заплата от 240 лв. се запазва през 2010 г., а за следващия тригодишен период минималната работна заплата ще се определя в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и производителността на труда.

Световната финансова и икономическа криза започна да оказва негативно въздействие както върху заетостта и безработицата, така и върху доходите от началото на 2009 г. Бюджетният сектор следва също да поеме последствията от кризата, както и цялата икономика. През първото тримесечие на 2009 г. достигнатата средна работна заплата в бюджетния сектор по предварителни данни на НСИ е 684.80 лв. срещу 730.90 лв. през четвъртото тримесечие на 2008 г. През второто тримесечие на 2009 г. е 760.92 лв., или със 76.12 лв. повече спрямо първото тримесечие. Причина за този ръст е влизането в сила със стара дата от 1 януари 2009 г. на Постановление № 54 на Министерския съвет от 2009 г. за заплатите на военнослужещите и гражданските лица по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и на държавните служители и лицата, работещи по трудово правоотношение по Закона за МВР (увеличението на заплатите по това постановление засяга около 100 хил. души).

През 2009 г. се очаква за заплати в бюджетния сектор да се разходват около 3.9 млрд.лв. срещу 3.8 млрд.лв. за 2008 г. при очаквана средногодишна численост 455 хил. души за 2009 г. и 472 хил. души за 2008 г.

В средносрочната фискална рамка за периода 2010-2013 г. в резултат на усилията за преодоляване на кризата се предвижда през 2010 г. да се запазят достигнатите номинални размери на работната заплата за 2009 г., а за периода 2011-2013 г. – ръст на заплатите при запазване съотношението на разходите за заплати към БВП, достигнато към всяка предходна година.

Социална политика

⁸ Източникът на данните за средната работна заплата и броят на заетите е НСИ, като допълнително са включени специалните дейности, а са изключени възнагражденията на заетите по Закона за насърчване на заетостта.

През 2010 г. се предвижда пенсиите да запазят достигнатото ниво през 2009 г., а за 2011–2013 г. размерът им ще се определя в съответствие с инфлацията, осигурителния доход и заетостта. Максималният месечен размер на осигурителния доход през разглеждания период се запазва на 2000 лв., поради което не се предвижда и промяна на максималния размер на получаваните една или повече пенсии – 700 лв.

През периода на мандата правителството предвижда да увеличи добавката към пенсиите за трудова дейност за починал съпруг/съпруга от 20 на сто на до 40 на сто по чл. 84 от КСО.

Постепенно въвеждане на ежемесечна добавка за старост към личната пенсия или към сбора от пенсиите на хората над 75-годишна възраст в размер, не по-малък от 50 лв. Тази добавка се предвижда да се осигури по линия на социалното подпомагане чрез диференциран подход за лицата, отговарящи на определени критерии за подоходен тест.

Създаването на условия за по-сигурен и достоен живот на хората в напреднала възраст през следващите 4 години ще се осъществи чрез следните политики:

- Доразвиване на сегашния тристълбов модел на пенсионната система и изграждане на широка и ефективна мрежа за дългосрочни грижи за възрастните хора.
- Насърчаване оставането на работа след придобиване право на пенсия чрез бонуси, водещи до по-висока пенсия при всяка година допълнителна заетост.

Един от основните приоритети на социалната политика, за изпълнението на който ще се насочат публични ресурси в следващия четиригодишен период, е насърчаването на раждаемостта и изграждането на подкрепяща социална среда за социално включване чрез следните мерки:

- Създаване на мрежа от социални услуги и разширяване на системата за осигуряване на грижите и отглеждането на децата в детски ясли и градини.
- Увеличаване размерите на помощите за децата с увреждания и обезпечаването им с модерни технически помощни средства и за лечение на стерилитета и инвитро зачеването.
- Стимулиране на социалното предприемачество и борба с дискриминацията с цел намаляване на бедността.
- Оптимизиране сроковете на социално подпомагане на безработните лица в трудоспособна възраст и насочване на реализираните икономии към действително нуждаещите се групи (възрастни самотни хора и лица с увреждания).

- Подобряване системата на предоставяне на технически помощни средства за хората с увреждания и ограничаване на корупционните практики.
- Повишаване на пригодността за заетост на неравнопоставените групи от работната сила и осигуряване на условия за трайната им интеграция в пазара на труда.
- Изграждане на единна национална информационна система за търсене и предлагане на работна сила, професионална квалификация и преквалификация и интегрирането ѝ с информационните системи на социалноосигурителните и контролните институции на пазара на труда.

Национална инвестиционна политика – последователното провеждане на ефективна инвестиционна политика в публичния сектор с цел смекчаване на негативното влияние на кризата върху националната икономика и трудовата заетост.

Предвид забавянето на темпа на средногодишен растеж на БВП обемът на средствата за инвестиционни разходи в публичния сектор в номинално изражение ще намалее, което налага необходимостта от оптимизиране на структурата им. Максимално следва да се ограничи размерът на ведомствените административно подпомагащи капиталови разходи с висока степен на импортоемкост, както и на ремонтите на административни сгради, с изключение на мерките за енергийна ефективност и достъпна среда, за сметка на чисто инвестиционни разходи, създаващи условия за икономически ръст и трудова заетост.

Основните цели в инвестиционната политика в публичния сектор за периода, отразени в стратегическите документи – Националният план за развитие на България (2007–2013 г.) и Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007–2013 г., са: развитие на базисната инфраструктура; повишаване конкурентноспособността на българската икономика, основана на знание; повишаване качеството на работната сила.

Изпълнението на тези стратегически цели ще се реализира с национални финансови ресурси при планирано засилено участие на безвъзмездната финансова помощ от ЕС, както и по пътя на публично-частното партньорство.

Важно условие за стимулиране на икономическия растеж е балансираното разпределение на инвестиционните ресурси в отделните сектори при съобразяване с националните и секторните стратегии и политики. Наред с това ще се предприемат мерки чрез оптимизиране в разпределението на инвестициите да се постигне по-балансирано регионално развитие.

Приоритетните области на инвестиционни интервенции през плановия период, пряко кореспондиращи със стратегическите цели, са:

- **Регионална политика** – инвестиционната дейност ще бъде насочена към реализиране на инфраструктурни проекти по Оперативна програма „Регионално развитие“ за повишаване конкурентоспособността и привлекателността на регионите и общините и за намаляване на различията между и особено в рамките на шестте района от ниво 2 съгласно Закона за регионалното развитие посредством подобряване на социалната, жилищната, екологичната и културната среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните, комуникационните и енергийните мрежи. Инвестициите се фокусират върху големите градове като движеща сила на развитието и трудовата заетост. Подходът на интегрирано развитие ще се осъществи чрез разработване и прилагане на интегрирани планове за възстановяване и развитие, съобразени със социалното и функционалното разнообразие, допринасяйки по този начин за успешното прилагане на Териториалния дневен ред на ЕС и Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове. Ще се изпълняват дейности, свързани с подобряване на физическата, икономическата и социалната среда за живот и работа в градските центрове; свързване на градските центрове помежду им; свързване на периферните територии с техните центрове, за да се гарантира достъп до възможности за развитието им; в случаите, когато тези прилежащи територии не могат да се възползват от възможностите в градските центрове, следва да се насърчат инвестиции в тези райони, съобразени с принципите за ефективност на разходите, ефикасност и равнопоставеност.
- **Транспорт и съобщения** – инвестиционната дейност ще бъде насочена към изграждане на магистрални пътища; изграждане и модернизация на участъци от европейски транспортни оси, минаващи през територията на България; реконструкция и модернизация на второкласни и третокласни пътища; подобряване състоянието на общински пътища; реконструкция и модернизация на жп линии и повишаване на техническите им параметри. Предвижда се развитието на комбиниран транспорт и продължаване изграждането на интермодален терминал.

Стратегическата цел за развитието на **сектор „Далекосъобщения“** е задоволяване нуждите на бизнеса и населението от ефективни и качествени съобщителни и информационни услуги. Конкретни проекти, включени в инвестиционната прогноза 2009–2011 г., чието изпълнение следва да продължи в предстоящия средносрочен период, са: „Повишаване на преносния капацитет на Националната изследователска мрежа в рамките на пан-европейското пространство“; „Проектиране и изграждане на оптична свързаност между областните управи, свързани с НЕСМ, и общински центрове/ мрежи за достъп до 264 общини; „Проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на IP/MPLS мрежово оборудване и оптична свързаност между областните управи и общинските центрове/мрежи за достъп до 264 общини“; „Увеличаване на преносния капацитет на НЕСМ чрез изграждане на DWDM“; „i-zone – Система за безжична връзка на

територията на ВУЗ, училищата и малките населени места в отдалечени общини”; проект “Електронно правителство”.

- **Околна среда** – приоритетно ще се изпълняват дейности, пряко свързани с ангажиментите на страната ни като член на ЕС, обхващащи изграждането и модернизирването на инфраструктура за третиране на отпадъците, в съответствие с европейските изисквания и стандарти, продължаване изграждането на ПСПВ и ПСОВ, рехабилитация и доизграждане на ВиК мрежи.
- **Образование** – В контекста на стратегическа цел за повишаване качеството на работната сила конкретната задача на инвестиционната политика в сектора е привеждане на образователната и професионалната подготовка на работната сила в България в съответствие с потребностите на бизнеса. Инвестициите в сектора са свързани с поддържането в добро състояние на учебната база, продължаване на дейността по компютризацията и интернет достъпа в учебните заведения, доставка на модерно оборудване за специализираните кабинети с цел повишаване качеството на учебния процес.
- **Здравеопазване** – този сектор е един от водещите приоритети в политиката на правителството предвид ролята му за опазване на общественото здраве. Инвестиционните разходи са свързани с ремонта и поддръжката на здравните заведения, закупуването на високотехническо оборудване за лечебните заведения (инвазивна, диагностична и лабораторна техника), доставката на специализиран транспорт (линейки). При планирането на инвестиционните разходи за периода 2010–2013 г. следва да се вземе предвид отпадането на забраната за приватизация на лечебните заведения.
- **Култура** – цялостната политика е свързана с опазване на националното културно-историческо наследство, създаване на по-добри условия за развитие на отделните области на културата – театър, музика, танци. В тази връзка инвестиционните дейности обхващат финансирането на мерки по консервацията и реставрацията на археологически и културни паметници, поддържане в добро състояние сградния фонд на културните институти – театри, музеи, галерии, изграждане на инфраструктура, осигуряваща нормален достъп до археологически и културни забележителности, което от своя страна стимулира развитието на културния туризъм в страната и съдейства за повишаване на трудовата заетост.
- **Селско стопанство** – създаване на условия за устойчиво, конкурентоспособно и екологично поливно земеделие посредством възстановяването, разширяването и модернизирването на хидромелиоративната инфраструктура.

VI. ПРИОРИТЕТИ НА ПОЛИТИКАТА В СФР ЗА ПЕРИОДА 2010-2013 Г. ПО СЕКТОРИ

С цел повишаване на конкурентоспособността и ускоряване на реалната конвергенция на българската икономика към средните нива на ЕС, политиката е насочена към оптимално и ефективно разпределение на публичните ресурси, включително на средствата от европейските фондове.

Приоритети на политиката в Средносрочната фискална рамка за периода 2010-2013 г. са развитието на човешкия капитал, повишаване социалната сигурност на нацията, осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална насоченост, в т.ч. качествено образование и достъп до качествени здравни и социални услуги, култура, както и структурните реформи и инвестиции в реалния сектор.

VI.1. Развитие на човешкия капитал – образование, наука и иновации, здравеопазване и култура

Публичните разходи следва да въздействат върху факторите, ускоряващи икономическия растеж чрез ефективното оползотворяване на публичните разходи за образование и наука, здравеопазване и за насърчаване трудовата заетост на населението.

Всички спестявания и възможностите за финансиране по структурните фондове ще осигурят финансовата стабилност на секторите в средносрочен план.

В рамките на оперативните програми „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013“, „Регионално развитие“ и „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирани по Структурните фондове на ЕС, специално внимание ще бъде отделено и приоритетно ще бъдат финансирани проекти в областта на образованието, науката и иновациите, в т.ч. създаване и устойчиво развитие на научно-технологични центрове, подпомагане на НПО, регионални агенции за икономическо развитие, проиновативни структури, центрове за трансфер на технологии, развитие на изследователска и ИТ инфраструктура, развитие на нови форми за връзка на науката с бизнеса, като например интелектуална борса, развитие и подпомагане на образованието, обучението и преквалификация.

Общият резултат, който се очаква от посочените по-долу мерки, е повишаване ефективността на бюджетните разходи и качеството на предоставяните публични услуги.

Образование

Модерните икономики стават все по-зависими от знанието и информацията. Знанието се смята за основен фактор за производителността и икономическия растеж, особено в условията на

глобализация и реструктуриране на продуктите и трудовите пазари, съпроводени с повсеместното прилагане на информационните и комуникационните технологии.

Продължаващото модернизиране на системата на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка е ключов фактор за социалното развитие на страната. Възможността за интегриране на всички мерки и програми в средносрочната фискална рамка ще зависи както от параметрите на самата рамка, така и от способността на системата да използва ефективно вътрешните си резерви. Влошаването на образователните резултати, негативните демографски тенденции, необходимостта от модернизация на материално-техническата база и от ефикасни действия за подобряване на достъпа и намаляване броя на отпадащите ученици предполагат допълнителни бюджетни и управленски усилия през следващите години.

Финансовите ресурси през следващите 4 години ще бъдат насочени за постигане на следните основни цели в училищното образование:

- ✓ Пълно обхващане на всички деца в училищна възраст.
- ✓ Трайно намаляване броя на отпадналите от училище.
- ✓ Съществено повишаване нивото на познавателни умения.
- ✓ Възпитание и личностно развитие на децата и младите хора.

За постигането на тези цели ще се предприемат следните политики:

- ✓ Образователната политика ще интегрира усилията на всички сектори и институции, свързани с образованието и развитието на децата и младите хора – синдикати, работодатели, родители, представители на бизнеса и неправителствения сектор. Родителите ще участват в управлението на образователните институции, ще се засили ролята на училищните настоятелства и тяхното взаимодействие с бизнеса при изработване на образователната политика в сферата на професионалното образование.
- ✓ Прилагането на делегирани бюджети ще създаде стимули за изграждане на модел за управление на училищната мрежа, съответстващ на броя на учениците и съобразен с изискванията на пазара на труда, социално-икономическите и демографските характеристики на регионите, както и за оптимизиране на мрежата от професионални училища.
- ✓ Насочване на финансовите ресурси към повишаване качеството на входящите в системата ресурси: учебници, учебни програми и учебно съдържание, кариерно развитие на учителите и повишаване на тяхната квалификация; ще бъде увеличен броят на занималните и броят на педагогическите съветници.
- ✓ Надеждната система за външно оценяване ще даде информация за нивото на познавателните умения при завършване на всяка образователна степен и ще насочи управлението към необходимите промени в политиките.

- ✓ Задължителната подготовка на децата за училище от 5 годишна възраст и ефикасното включване на децата със специални образователни потребности и надарените деца в образователната система.
- ✓ Постигане на висока ефикасност на националните програми за развитие на средното образование с приоритет на спорт и изкуства и работеща система за психо-социално обслужване на образованието.

В системата на висшето образование усилията и ресурсите ще се насочат към подобряване на системата за акредитация и оценка на висшите училища, изграждане и прилагане на система от обективни критерии за оценка и съпоставяне качеството на образование на отделните университети.

Ще се разшири сътрудничеството с бизнеса при изработване на образователната политика и ще стартира ефективно системата за студентско кредитиране.

Наука и иновации

Приоритетите в сферата на науката при разпределението на финансовите ресурси са свързани с постигане целите на Лисабонската стратегия и модернизирание на научния процес.

Ще се прилагат ефективни механизми за финансиране, които да насърчават трансфера на знания, и ще се наблегне на конкурсното/проектното начало за сметка на институционалното. Ресурси ще се насочат за изследвания в областта на енергетиката, възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност, разработката на нови технологии, както и в областта на строителството, в т.ч. транспортната инфраструктура, строителните конструкции и строителните продукти за извършване на научни и експериментални изследвания и др.

Оценката на качеството на науката в България ще позволи насочване на публичните средства там, където се произвежда международнопризната научна продукция, и ще подкрепи модернизацията на съществуващата научна инфраструктура.

Въвеждането на европейските практики за стимулиране иновационната активност на предприятията е от особена важност за повишаване конкурентоспособността на индустрията. Пълноправното членство в европейската инициатива ЕВРИКА и участието в съвместната програма ЕВРОСТАРС и в РАМКОВАТА програма "Конкурентоспособност и иновации" ще даде възможност на българските предприятия да разширят технологичното си сътрудничество с европейските си партньори и да повишат своята конкурентоспособност.

Стимулирането на партньорството между фирмите на национално ниво и развитието на клъстерите ще доведе до по-бързо и ефективно навлизане на новите технологии и съответно до повишаване технологичното ниво на предприятията.

Стимулирането на участието на предприятията в различни мрежи за обмен на информация както на национално така и на международно ниво ще повиши скоростта на трансфера на модерни, високоефективни технологии към тях.

Трудностите, свързани с финансирането на иновациите, поставят критически важно въпроса за въвеждането и развитието на съществуващите финансови инструменти, свързани със стимулиране на иновационната активност и привличане на частни инвестиции в научно-приложни проекти.

Здравеопазване

Съществуващата позитивна връзка между здравния статус и производителността едновременно на квалифицираните и неквалифицираните работници определя основната цел на публичните разходи за здравеопазване – подобряване здравето на нацията.

Основна цел на здравната политика през следващите 4 години е повишаване средните равнища на показателите за здравно състояние на населението и намаляване на неравенствата по отношение на здравното състояние при различните социални групи.

Финансовите ресурси в сектора ще бъдат насочени към постигане на основните приоритети на политиката:

- ✓ Превенция на здравето.
- ✓ По-достъпна и по-качествена медицинска помощ (извънболнична, спешна, болнична).
- ✓ Ефикасна лекарствена политика.
- ✓ Защита на правата на пациентите.
- ✓ Повишаване качеството на здравната услуга.

Основните насоки на политиката през следващия четиригодишен период са:

- ✓ Осигуряване на адекватни приходи в системата и оптимизиране на разходите в границите на социалната и медицинската целесъобразност чрез реструктуриране на публични здравни и лечебни заведения, на основата на здравната карта на медицинските услуги.
- ✓ Усъвършенстване на здравноосигурителния модел, основан на солидарния принцип, чрез изграждане на пазарно регулирани взаимоотношения между частните здравноосигурителни фондове и НЗОК, така че да се осигури реална конкуренция на медицинския пазар.

Предвиждат се следните мерки за реализиране на политиката:

- Актуализиране на Националната здравна карта на Република България с приоритизиране на регионалните специфики.

- Въвеждане на нови методики и технологии за заплащане на изпълнителите на медицинската дейност.
- Въвеждане на независима система за акредитация на лечебните заведения.
- Приемане на правила за добра медицинска практика по предложение на съсловните организации.
- Създаване на система за реален медицински одит въз основа на медицинските стандарти и правилата за добра медицинска практика.
- Обвързване заплащането на структурите – изпълнители на медицински услуги в извънболничната и болничната помощ, не само с количеството извършена медицинска дейност (прегледи, клинични пътеки и други), но и с постигнатото качество и резултати от нея.
- Създаване на финансови стимули за групиране на извънболничната помощ на функционален принцип с цел подобряване ефикасността на неотложната и спешната медицинска помощ.
- Изработване на критерии за равномерно разпределение на високо-технологично скъпоструващо медицинско оборудване и необходимите за това инвестиции от публичните финансови източници.
- Въвеждане на ясни правила, регламентиращи съставянето на реимбурсен и позитивен списък на лекарствените средства и създаване на конкретни мерки за подобряване на достъпа до лекарствена терапия за социално значимите заболявания.
- Информационно осигуряване на системата на здравеопазването и въвеждане на индивидуални здравни карти и индивидуални здравни партиди.
- Приемане на Закон за правата, задълженията и защитата на пациентите.

Култура

Финансовите ресурси в този сектор ще бъдат насочени основно към следните политики:

- ✓ Подпомагане на млади таланти в областта на изкуствата.
- ✓ Създаване и прилагане на модел за социализиране на археологически и архитектурни културни ценности чрез публично-частни партньорства при стриктно спазване на законите и ефективен контрол.
- ✓ Приоритетно стимулиране на туризма, свързан с културното наследство, чрез изграждане на необходимата среда, обучения на кадри, съхраняване на фолклорни и други традиции и повишаване ролята на музеите в образователния процес.

- ✓ Финансова децентрализация на културните дейности и институти.
- ✓ Приемане на нов Закон за меценатството.
- ✓ Привличане на средства от Европейските програми за подкрепа на културата, създаване на необходимия административен капацитет.

VI.2. Държавна подкрепа на структурните реформи и инвестиции в реалния сектор, насочени към повишаване на икономическия растеж

Общият резултат, който се очаква от посочените по-долу системни мерки, е максималното либерализиране на държавната намеса в бизнес средата, така че да се облекчи навлизането на частната инициатива на пазарите на стоки и услуги и да се повишат заетостта и икономическият растеж.

Енергетика

През периода 2010 – 2013 г. глобалната енергетика, в т. ч. националната, ще е изправена пред предизвикателствата от увеличаващата се зависимост от внос на ресурси и енергия, нарастващите енергийни цени и промените в климата. Това определя и приоритетните области на усилия: ограничаване на външната зависимост от енергиен внос чрез енергоспестяване и насърчаване използването на местни ресурси, най-вече ВЕИ; развитие на либерален енергиен пазар с оглед обезпечаване на достъпна и сигурна енергия на потребителите; овладяване на негативните промени в климата чрез включване на българските енергийни инсталации в европейската Схема за търговия с квоти на емисии на парникови газове. С оглед определяне на ясни национални цели, механизми, график и срокове за тяхното изпълнение в посочените по-горе направления ще бъде приета национална Енергийна стратегия на Република България до 2020 г., в т. ч. с междинен цели до 2013 г.

Енергийната стратегия до 2020 г. ще подпомогне успешното транспониране на два европейски законодателни пакета: пакет „Енергетика/околна среда“ и Трети енергиен либерализационен пакет на национално ниво.

Изпълнението на целите и приоритетите ще се реализира чрез въвеждане/ усъвършенстване на механизми за насърчаване производството на енергия от ВЕИ, комбинираното производство на електрическа и топлинна енергия и мерките за енергийната ефективност.

Въвеждането на промените в европейската Схема за търговия с квоти на емисии на парникови газове от 2013 г. ще осигури ежегодно нарастващ поток от значителни финансови средства в държавния бюджет, от които съгласно новото европейско законодателство поне 50% трябва да бъдат насочени към насърчаване развитието на ВЕИ, енергийна ефективност, нови чисти енергийни технологии и иновации и към борба с енергийната бедност.

Всички механизми за финансова подкрепа на подобряването на енергийната ефективност и въвеждането на чисти енергийни технологии (включително за улавяне и складиране на въглеродни емисии) трябва да бъдат третирани като антикризисни мерки предвид това, че те водят до спестяване на енергийни разходи и облекчават бюджетите на населението, подобряват конкурентоспособността на българските фирми, създават нови производства и работни места, намаляват необходимостта от внос на енергийни ресурси, съответно . подобряват външнотърговския баланс на страната.

Подобряването на регулаторната среда и либерализацията на електроенергийния и газовия пазар ще насърчат инвестициите на корпоративно ниво в електропроизводствени мощности, режимът за изграждането на които – съобразно европейските директиви – също е либерален. Предстои завършването на големи проекти за рехабилитация и пречистващи съоръжения на централи от комплекс

„Марица изток“ и пускането в експлоатация на нова централа от същия комплекс, което ще гарантира електроенергийната сигурност за българския бизнес и население. Ще бъдат изградени междусистемни газови връзки със съседните държави с оглед диверсификация на газовите доставки и трасета.

Всички тези проекти ще бъдат изпълнени със собствени средства на енергийните компании и със средства от европейския план за икономическо възстановяване, както и с използване на възможностите за привличане на средства от ЕБВР, ЕИВ и стандартни търговски кредити.

Селско стопанство

Основните приоритети и мерките на политиката, за изпълнението на които ще се използват публични ресурси, са свързани с въвеждане на икономическите механизми от общата селскостопанска политика на ЕС, с насърчаване процеса на обединяване на земеделските производители и със създаване на ефективна и достъпна система на застраховане и взаимопомощ за покриване на загубите в земеделието при неблагоприятни природни условия.

Предвиждат се и мерки за подобряване на управлението в аграрния сектор и повишаване на административния капацитет съгласно европейските норми:

- ✓ Внедряване на единна информационна среда за управление на аграрния сектор и изграждане на съвременна система от научни и приложни дейности за развитие на аграрния сектор и оптимизиране на дейността му.
- ✓ Ревизиране на законодателството в сектор „Земеделие“ и приемане на пакет от нормативни актове в контекста на провежданата от Европейския съюз реформа в общата селскостопанска политика.
- ✓ Възстановяването и развитието на традиционните за страната аграрни производства и стабилизирането и развитието на селските райони ще се постигне чрез целенасочена политика за развитие на селските райони, съобразена със специфичните особености на отделните типове селски общности, местния потенциал, местните инициативи, населението и бизнеса в тях.
- ✓ Ще бъде създадена единна държавна структура за координация и контрол на безопасността и качеството на храните.
- ✓ Провеждането на реформата в горския сектор ще се осъществява на основата на оптимизиране на организационната структурата за управление на държавните гори, внедряване на сертификацията и децентрализация на управлението на горските ресурси чрез постепенно предприемане на стъпки за доброволно, икономически, социално и екологично обосновано

прехвърляне на права, задължения и отговорности от държавата към общините на базата на дългосрочно договаряне.

Туризм

В следващия четиригодишен период ще продължи изграждането на институционалната рамка за управление на туризма, ще се стимулира развитието на нови продукти, ще се осигурят адекватни средства за национална туристическа реклама, като ще бъде приобщен и неправителственият сектор в процесите на управление. Приоритетно ще се изграждат публичната инфраструктура, свързана с подобряване на транспортната достъпност, опазването на околната среда и повишаване качеството на туристическото предлагане. Ускореното развитие на туризма ще бъде ключов фактор за подобряване състоянието на платежния баланс.

Транспорт

В този сектор основен приоритет на политиката е осигуряване на леснодостъпен и безопасен транспорт във всички райони на страната чрез повишаване нивото на безопасност и качеството на предоставяните транспортни услуги; оптимизиране на транспортните схеми, съгласуване на всички видове транспорт и подобряване качеството на масовия обществен транспорт.

Поддържането, модернизацията и изграждането на транспортната инфраструктура ще се реализират чрез:

- ✓ Изработване и приемане на пакет от нормативни актове за проектиране, изграждане, поддържане и безопасна експлоатация на пътната инфраструктура.
- ✓ Ускоряване изпълнението на проекти, свързани с европейските транспортни оси и коридори, преминаващи през територията на страната.
- ✓ Завършване на автомагистрала „Тракия“ и автомагистрала „Люлин“ в най-кратки срокове.
- ✓ Ускорено продължаване изграждането на магистрала „Струма“ и започване на магистрала „Марица“.
- ✓ Рехабилитация и модернизация на жп мрежата и второстепенната пътна мрежа като условие за балансирано развитие на всички райони в страната.
- ✓ Облекчаване и ускоряване преминаването през граничните преходи.
- ✓ Насърчаване развитието на морските и речните пристанища, както и планиране и управление на крайбрежните зони.

VII. УЧАСТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В ОБЩИТЕ ПОЛИТИКИ НА ЕС

През следващия четиригодишен период ще се предприемат съществени мерки за постигане на качество в управлението на европейските фондове. Политиката ще бъде насочена към честно, прозрачно и ефективно управление на европейските фондове с цел използването им като основен ресурс за постигане на по-висок стандарт на българските граждани.

За целия програмен период на Структурните инструменти до края на 2013 г. се предвижда България да получи средства от ЕС на стойност над 13 млрд. лв., за които е планирано съфинансиране от над 2 млрд. лв. В края на третата година от членството на България в ЕС авансовите плащания, с които институциите разполагат по всички оперативни програми, са в размер 1 238 млн. лв. В периода 2007-2009 г. усилията на институциите, участващи в процеса по управление на средствата от ЕС, бяха насочени към изграждане на нормативната база за укрепване на административния капацитет и стартиране реалното изпълнение на оперативните програми. Към края на 2009 г. се предвижда да има сключени договори на обща стойност около 4.2 млрд. лв., като извършените плащания към бенефициентите се очаква да бъдат около 1.2% от общата сума, предвидена за финансиране от ЕК за седемгодишния период.

За да се подобри дейността по оползотворяване на европейските средства за следващия четиригодишен период, е необходимо да се подобри ефективността на управление на европейските фондове чрез по-ефикасна вертикална и хоризонтална координация между административните звена и по-голяма публичност на резултатите; въвеждане на прозрачна система за мотивиране на служителите, обвързана с резултатите; намаляване на бюрокрацията по отношение на документите, изисквани при кандидатстване; укрепване на системата за прилагане и контрол на обществените поръчки, в т. ч. засилване на предварителния и последващия контрол; подобряване одитирането на системите за управление и контрол при изпълнението на проектите и програмите.

Програмите ФАР, САПАРД и ИСПА, Преходният финансов инструмент, Инструментът за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение съдействат за социално-икономическата реформа в България и подготвят институциите за усвояването на по-големи суми от Структурните фондове и Кохезионния фондове (СКФ). Предприсъединителните програми са на различни етапи от своето изпълнение. Все още не са сключени договори за всички средства, предвидени по тях, като има и значителни суми, които трябва да бъдат платени в следващия тригодишен период. Според законодателството на ЕС през 2010 г. се предвижда да приключат по-голяма част от предприсъединителните инструменти, като последни разплащания по тях могат да се правят и до края на 2012 г. Условие за получаване на финалните плащания по част от мерките е постигането на заложените цели по отделните програми. Ако споразуменията не бъдат изпълнени и разплатени в срока на действие на програмата, България ще трябва да инвестира

собствени средства за тяхното завършване. В противен случай ще се наложи връщане на вече получени средства.

След присъединяването към ЕС, България стана бенефициент на допълнителен ресурс. Структурните фондове и Кохезионният фонд на ЕС допринасят за развитието на българската икономика с цел достигане на средните стойности за ЕС по отношение на БВП на глава от населението, но не са достатъчен ресурс за превръщането на страната в по-привлекателно място за живот, работа и инвестиции. Инвестициите на ЕС трябва да се разпределят целенасочено и според идентифицираните нужди в областта на инфраструктурата, бизнеса, човешкия капитал и териториалното развитие. Следва да има добра координация по отношение на националните реформи, националните инвестиции и дейностите, финансирани от СКФ и международните финансови институции, за да се постигне оптимален ефект върху националния потенциал за развитие.

Средносрочните цели на страната обхващат четири стратегически приоритета:

- Подобряване на базисната инфраструктура;
- Повишаване качеството на човешкия капитал с акцент върху заетостта;
- Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление;
- Поддържане на балансирано териториално развитие.

Условие за запазването на авансовите плащания от ЕК е представянето на искане за междинни плащания от Сертифициращия орган след изпращане на докладите за оценка на съответствието на системите за управление и контрол с положително мнение от Одитния орган, като срокът за българските оперативни програми е октомври-ноември 2009 г. С днешна дата условието е изпълнено за пет от седемте оперативни програми. През юли 2009 г. бяха депозирани до ЕК искания за междинно плащане по ОП „Техническа помощ“, ОП „Административен капацитет“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Транспорт“ и ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“. До края на август 2009 г. ще бъдат подготвени и изпратени до ЕК искания за междинни плащания по ОП „Околна среда“ и ОП „Регионално развитие“.

По отношение на националното съфинансиране на бенефициенти от публичния сектор беше възприето до края на 2009 г. (като стартов период) то да се осигурява 100% от държавния бюджет. По препоръки на ЕК и с цел по-голямо ангажиране на бенефициентите по оперативните програми за периода 2010-2012 г. се предвижда част от националното съфинансиране в размер съответно 5%, 8%, 10% да се поема от бенефициентите, в чиито бюджети като източник на средства са разчетени и собствени приходи.

Държавата ще окаже подкрепа при разработването на проекти, както и за повишаване проектната готовност на бенефициентите чрез провеждане на информационни кампании, създаване на целеви групи, които ще подпомагат изграждането на капацитет на бенефициентите (най-вече общините) по програмите, оптимизиране работата на фонд ФЛАГ и на Фонда за подготовка на проекти.

Стратегически приоритети при усвояване на средствата от фондовете на ЕС

Обща цел при осъществяването на политиките на Общността от отделните ведомства в изпълнителната власт е преодоляване на изоставането при усвояване на средствата от ЕС и постигане нива на усвояемост, заложи в съответните стратегически програмни документи – Националната стратегическа референтна рамка, оперативните програми и др.

Постигането на общата цел ще окаже пряко благоприятно въздействие за осъществяване на набелязаните приоритети на правителството и ще подпомогне преодоляването на ефектите от финансовата и икономическата криза и успешното реализиране на структурните реформи.

При изпълнението на средносрочната фискална рамка се спазва принципът за допълняемост на финансовите средства, предоставени от бюджета на Общността – приоритетните цели се реализират с национални ресурси, които се допълват със средства от фондовете на ЕС, без последните да заместват националните средства.

Изпълнението на програма ИСПА (Кохезионен фонд Регламент 1164/94) е основен приоритет за страната предвид важните за обществото инфраструктурни проекти в областта на транспорта и околната среда. Към настоящия момент програма ИСПА е със срок до края на 2010 г. и са предприети подготвителни стъпки за искане на допълнително удължаване до 2011 г. Проектите по програмата, които няма да бъдат завършени до края на 2011 г., следва да бъдат финансирани от националния бюджет с цел окончателното им завършване до края на 2012 г.

Приоритетно значение има осъществяването на мащабните инфраструктурни проекти по оперативните програми „Транспорт“, „Околна среда“ и „Регионално развитие“, тъй като:

- проектите по трите оперативни програми заемат основно място в националната инвестиционна политика и са инструмент за постигането на целите и приоритетите, заложи в правителствената програма в дългосрочен, средносрочен и краткосрочен план;
- полезните ефекти от тяхното завършване са с дълготрайно въздействие;
- имат социално-икономическо и стратегическо значение както в регионален, така и в национален мащаб, като в същото време се подпомага и постигането на стратегическите цели и на ЕС;
- бюджетът на двете оперативни програми заема най-голям дял от общия финансов ресурс, на който страната ни е бенефициент за програмния период 2007 – 2013 г.

По отношение на усвояването на средствата от фондовете на ЕС средносрочната фискална рамка очертава три приоритета, които следва да се съблюдават във всички институции на държавната администрация, които изпълняват функции по управление на средства от ЕС:

1. Изпълнението на дейностите по усвояване на средствата от фондовете на ЕС да стане основен приоритет;
2. Осъществяване на адекватно планиране на процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (планирането и провеждането на процедурите следва да бъде оптимално синхронизирано с програмните приоритети на правителството и с актуалната социално-икономическа обстановка);
3. Изготвяне на обективен и критичен анализ за ефекта от реализирането на предприєдинителните инструменти с цел идентифициране на проблемните области, за да се гарантира реалистично стратегическо планиране и управление на програмите, съфинансирани от СКФ.

Тенденции по отношение на приходите и разходите от фондовете на ЕС

1. Приходи

1.1. Предприєдинителни инструменти:

- **Програма ФАР** – Бюджетът на финансовите споразумения по ФАР за периода 2000–2006 е на стойност 1 152 млн. евро. Според правилата на ЕС за управление на програмата средства за плащания могат да постъпват до 30.11.2010 г. Предвид спрените плащания от Европейската комисия по част от финансовите споразумения е взето национално решение за извършените разходи от националния бюджет в размер 207 млн. лв. да бъдат проведени преговори за възстановяването им от ЕК. Финансирането на сключените от МФ и МРРБ договори по финансовите споразумения от 2006 г. е в размер 123 млн. лв. и е за сметка на държавния бюджет. В рамките на ФАР 2006 г. са сключени договори (туининг и грантови схеми на МТПС и МИЕТ) на стойност 70 млн. лв., чието финансиране е за сметка на средства от ЕС.

- **Кохезионен фонд Регламент 1164/94 (Програма ИСПА)** – Програмирането по ИСПА се извършва на базата на „Партньорство за присъединяване“ и два национални стратегически документа: Стратегиите по ИСПА за секторите „Околна среда“ и „Транспорт“. Периодът за изпълнението на програмата е от 2000 до 2010 г. Финансовият ресурс за този период е общо 2 981 млн. лв. Според действащите регламенти по програмата приходи от ЕС ще постъпват до края на 2010 г., като при изпълнение на целите на отделните финансови меморандуми през 2012 г. ще постъпят финални плащания по проектите в размер 10% от стойността на сключените договори.

- **Преходен финансов инструмент** – основната цел на програмата е да продължи да предоставя финансова подкрепа за изграждане и укрепване на административния и съдебния капацитет в области, в които не могат да се финансират дейности от Структурните и земеделските фондове на ЕС. Към момента са сключени договори със средства от ЕС в размер 33 млн. лв. (основно проекти от тип „туининг“), които следва да бъдат разплатени до края на 2011 г. Съфинансирането по инструмента за туининг проектите, което България осигурява, е в размер 10%.

- **Инструмент Шенген** – основните дейности, финансирани по програмата, са свързани с укрепване на контрола по новите външни граници на ЕС с цел прилагане достиженията на правото на Шенген – придобиване на ново техническо оборудване за наблюдение и контрол на външните граници, модернизиране и развитие на националните комуникационни системи, информационни системи и компютърни мрежи, ремонтване и модернизиране на съществуващата гранична инфраструктура, повишаване квалификацията на персонала, включително езикова подготовка, и развитие на Национална визова система и свързване към Визовата информационна система на ЕС и мрежата за консултиране на визи VISION. Общият бюджет на инструмента е в размер 314 млн. лв., като срокът за разплащането им е 2010 г. Пълният размер на средствата по програмата ще бъде получен до края на 2009 г. по специална сметка в БНБ.

Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство – основната цел на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) е да насърчи икономическото и социалното развитие на България като член на ЕИП в съответствие с националните приоритети и политиките на ЕС. По ЕИП се подкрепят проекти в следните приоритетни области: защита на околната среда, включително градската среда, посредством намаляване на замърсяването и насърчаване използването на възобновяема енергия; развитие на човешките ресурси посредством насърчаване на образованието и обучението; укрепване на капацитета на местните власти и техните администрации в сферата на административните и публичните услуги, както и на демократичните процеси, които ги подкрепят; здравеопазване и грижа за децата; опазване на европейското културно наследство. Общият размер на финансовата помощ, която България ще получи до 2011 г., е в размер 42 млн. лв. Одобрени са общо 42 проекта на стойност около 33 млн. лв. Средствата от ЕИП ще финансират и т.нар. специфични форми за безвъзмездна помощ: чрез Фонда за неправителствени организации за подкрепа на проекти на неправителствените организации и организациите с идеална цел; Фонда за техническа помощ за покриване на разходите за управление на Финансовия механизъм и Фонда за обучения и стипендии, чрез който се подкрепят програми за обучение и обмяна на опит за преподаватели и експерти от средните и висшите учебни заведения и университети. Общата стойност на фондовете за целия период е около 6 млн. лв.

1.2. Структурни фондове и Кохезионен фонд:

- **Оперативна програма „Регионално развитие“** – програмата финансира инфраструктурни проекти за интегрирано развитие на градовете, регионална и местна пътна инфраструктура, устойчиво развитие на туризма, регионални и местни мрежи за сътрудничество. Общият бюджет в седемгодишната рамка 2007–2013 г. е на стойност 3 132 млн. лв., от които средства от ЕС в размер 2 662 млн. лв. и национално съфинансиране в размер 470 млн. лв. Към 31.07.2009 г. са сключени договори на обща стойност 551 млн. лв. и са разплатени 27.3 млн. лв. основно за проекти за подобряване на образователната, социалната и културната инфраструктура, предотвратяване на свлачищните процеси, реконструкция и рехабилитация на общинска пътна мрежа, ефективен маркетинг на националния туристически продукт, паметници на културата с национално и световно значение.

- **Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“** – програмата финансира дейности в подкрепа на иновациите, подпомага българските фирми, подобрява условията за развитие на бизнеса, осигурява възможности за финансиране, укрепва позициите на българската икономика на международния пазар. Общият бюджет е 2 273 млн. лв., от които средства от ЕС в размер 1 932 млн. лв. и национално съфинансиране в размер 341 млн. лв. Към 30.07.2009 г. са сключени договори на обща стойност 691 млн. лв., от които са разплатени 1 339 хил. лв. основно за проекти за техническа помощ. Към 31.07.2009 г. е изпратен сертификат до ЕК за възстановяване на 842 хил. лв.

- **Оперативна програма „Транспорт“** – програмата финансира мащабни инфраструктурни проекти в ключовите транспортни инфраструктурни връзки от национално, трансгранично и европейско значение и за подобряване свързаността на основните железопътни линии; развива и подобрява пътната мрежа и привеждането ѝ в съответствие с европейските норми и стандарти; модернизира инфраструктурата по морските пътища и по р. Дунав; подобрява условията за корабоплаване и насърчаване на интермодалния транспорт. Общият бюджет в седемгодишната рамка е 3 906 млн. лв., от които средства от ЕС в размер 3 167 млн. лв. и национално съфинансиране в размер 739 млн. лв. По програмата са сключени предимно договори за техническа помощ и за два инфраструктурни проекта – „Разширение на метрото по отсечките: пътен възел „Надежда“ – Централна жп гара – пл. “Св. Неделя” – бул. „Черни връх“ и „Електрификация и реконструкция на жп линията Свиленград – турска граница“ на обща стойност около 827 млн. лв., включително националното съфинансиране. Към 31.07.2009г. са разплатени около 14.3 млн. лв.

- **Оперативна програма „Околна среда“** – по програмата се финансират инфраструктурни проекти, целящи подобряването, запазването и възстановяването на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура. В областта на инфраструктурата, свързана със защитата и рационалното използване на водите, програмата финансира мерки, свързани с повишаване дела

на населението, включено към канализационната мрежа на страната и към селищните пречиствателни станции за отпадъчни води. Средствата ще бъдат основно насочени към постигане на съответствие с изискванията на европейското екологично законодателство в областта на изграждане на канализационни системи, включително ПСОВ. В областта на отпадъците програмата финансира приоритетно мерки, свързани с ангажиментите, поети в преговорния процес за присъединяване на България към ЕС. В допълнение е осигурено финансиране и за опазване на местообитанията чрез разработване, актуализиране и изпълнение на плановете за управление на защитени територии и на плановете за управление на защитените зони от НАТУРА 2000. Общия бюджет е 3 520 млн. лв., включително национално съфинансиране. По програмата са сключени предимно договори за техническа помощ за подготовка на проекти в сектор „води“, както и 29 договора за инвестиционни проекти за развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води. Общата стойност на сключените до 31.07.2009 г. договори е приблизително 769 млн. лв., като от тях са разплатени към бенефициентите около 49 млн. лв. През изминалия период са прекратени две процедури за инвестиционни проекти в сектор „води“.

- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“** подкрепя проекти, целящи подобряване качеството на живот на хората в България чрез увеличено инвестиране в човешкия капитал, постигне високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот и засилване на социалното включване. Общата стойност на програмата е 2 374 млн. лв., от които средства от ЕС в размер 2 018 млн. лв. и национално съфинансиране в размер 356 млн. лв. През периода се очакват приходи за около 652 млн. лв. До средата на 2009 г. са сключени 944 договора на стойност 377 млн. лв. и са разплатени към бенефициентите 32 млн. лв., като в тази сума не се включват лимитите по авансови плащания, отпуснати по договори с конкретни бенефициенти. Финансирани са проекти, насочени към обучение и квалификация на заети и безработни лица, подобряване условията на труд в предприятията, интеграция на деца и ученици от малцинствените етнически групи, извънкласни и извънучилищни дейности, въвеждане на информационни технологии и повишаване квалификацията на преподавателите в образователната система, практическо обучение в реална работна среда за ученици и студенти, предоставяне на стипендии и награди на студенти за улесняване на достъпа до образование, предоставяне на социални услуги за хора с увреждания, самотно живеещи възрастни хора и деца, настанени в специализирани институции, подкрепа за създаване и развитие на социални предприятия, повишаване капацитета на институциите на пазара на труда, социалните и здравните услуги.

- **Оперативна програма „Административен капацитет“** финансира дейности за подкрепа на доброто държавно управление, развитието на човешките ресурси в структурите на държавната администрация, съдебната система и гражданското общество, подобряване качеството

на административните услуги и развитие на електронно правителство. Общия бюджет е 353 млн. лв., от които средства от ЕС в размер 300 млн. лв. и национално съфинансиране в размер на 53 млн. лв. През периода се очакват приходи за около 97 млн. лв. До средата на 2009 г. са сключени 251 договора на стойност 141 млн. лв. и са разплатени към бенефициентите 54 млн. лв. Проектите са насочени към подобряване работата на държавната администрация за реализиране на ефективни политики, качествено обслужване на гражданите и бизнеса; повишаване на професионализма, прозрачността и отчетността в съдебната система, както и повишаване капацитета на структурите на гражданското общество

- **Програми за трансгранично сътрудничество с Македония, Турция и Сърбия** – по тези програми България ще развива сътрудничеството в подкрепа на устойчив икономически растеж на трансграничните региони; насърчаване на социалното сближаване и трансграничното сътрудничество и подобряване качеството на живот на общностите в ТГС районите. Общата стойност на програмите е 180 млн.лв., в т.ч. национално съфинансиране на държавите партньори. Средствата трябва да бъдат усвоени до 2016 г. Към 2009 г. по тези програми няма обявени процедури за набиране на проектни предложения и сключени договори. През 2010 г. след одобряване на оценката за съответствие на системите за управление и контрол се очаква да бъде преведен аванс в размер 25% от заявената сума за периода 2007 – 2009 г. в размер 14 млн. лв. Средствата по програмите ще се разходват по правилото „N+3“.

- **Програми за трансгранично сътрудничество с Гърция и Румъния** – по тези програми се насърчава социално-икономическото развитие на трансграничните региони и сътрудничеството между тях. Управляващи органи са съответни институции от Гърция и Румъния, а България е Национален партниращ орган.

- **Програми за транснационално и междурегионално сътрудничество (INTERREG IV C, ОП Югоизточна Европа, Съвместна оперативна програма в Черно море), в които България участва** – отговорният орган от българска страна изпълнява функциите на Национален партниращ орган/Национално звено за контакт/Национално информационно звено.

- **Хоризонтални програми (INTERACT, ESPON, URBACT) и правния инструмент за Европейско териториално сътрудничество** – отговорният орган от българска страна изпълнява функциите на Национално звено за контакт.

2. Разходи

2.1. Предприсъединителни инструменти:

- **Програма САПАРД** е насочена към модернизиране на земеделските стопанства и хранително-вкусовата промишленост, както и към цялостно модернизиране на селското стопанство. След удължаване на програмата през 2008 г. инструментът се очаква да приключи дейността си през 2009 г.

- **Програма ФАР** – със средствата за 2010 г. в размер около 40 млн. лв. ще се разплащат дължими плащания по договори, сключени от ИА „ФАР“ към МРРБ и МФ по отделни финансови меморандуми съгласно Постановление № 89 на Министерския съвет от 2009 г. и съгласно Постановление № 76 от 2009 г. Ще бъдат завършени и проектите по финансови споразумения за 2006 г., изпълнявани от ИА в МТСП и МИЕТ.

- **Кожезионен фонд Регламент 1164/94 (Програма ИСПА)** – 2010 г. е крайната година, в която според регламентите на ЕК следва да бъдат изпълнени проектите по програмата. От началото на програма ИСПА през 2000 г. по същество са завършени основните дейности по 12 от общо 40 проекта, съответно 2 в сектор „Транспорт“, 5 в сектор „Околна среда“ и 5 хоризонтални мерки. От тях по 4 проекта са извършени 100 % от плащанията. За окончателното завършване на ФМ за „Проект за рехабилитация на транзитни пътища III“ се очаква одобрението на окончателния доклад от ЕК.

В сектор „Околна среда“ остава да бъдат сключени 5 договора за строителство в изпълнение на проектите за водния цикъл на гр. София; строителство на водоснабдителната мрежа на Димитровград – Ляв бряг и за строителство на водопроводни и канализационни мрежи в град Кюстендил. Всички договори за строителство и надзор в сектор „Транспорт“ са сключени и се изпълняват. Има закъснение в изпълнението на 8 от общо 10 проекта в сектор „Транспорт“ и на 18 от общо 25 проекта в сектор „Околна среда“. От текущите 35 проекта в двата сектора 12 са идентифицирани като рискови с висока вероятност от неизпълнение до края на 2010 г. От тях 3 са в сектор „Транспорт“ и 9 в сектор „околна среда“. За управление на рисковите проекти бяха изготвени планове за действие и засилен контрол върху изпълнението.

Към 2009 г. са платени около 40% от договорените средства по проектите. В случай че изпълнението на инфраструктурните проекти се ускори и плановете за действие по отделните проекти се следват, възможно е през 2010 г. да бъдат разходвани около 427 млн. лв. С цел през 2011 и 2012 г. да бъдат получени крайни плащания по изпълнените проекти (с постигнати цели на финансовите меморандуми), ще е необходимо през 2011 г. да се инвестира допълнителен ресурс за около 600 млн. лв., като едновременно с това се разходват и средствата, отпускани от международните финансови институции, финансиращи обектите, и дължимото национално съфинансиране.

- **Преходен финансов инструмент** – средствата, предвидени за изпълнение на инструмента за периода 2010 – 2011 г., са в размер

около 19 млн. лв., като за тях са сключени проекти, като са в процес на изпълнение.

- **Инструмент Шенген** – С оглед на това, че крайният срок за договаряне по Инструмента Шенген е 31.12.2009 г., българските институции ще положат усилия за постигане максимална степен на усвояемост на определената сума от 161 млн. евро, като до края на 2009 г. се очаква да бъдат разплатени 97,400 млн. лв., а до края на 2010 г. – остатъкът от 213,032 млн. лв. В началото на септември българската страна на базата на анализ на степента на договаряне към момента следва да поиска преразглеждане на съотношението Инструмент Шенген – Инструмент за улесняване на бюджетните парични потоци от сегашното 62%:38% на 50%:50%, което ще доведе до редуциране на сумата по Инструмента Шенген от 161 млн. евро на 129 млн. евро с цел намаляване на риска от връщане на средства, като съответно ще бъдат намалени пропорционално и посочени по-горе суми за разходи за 2009 и 2010 г. ”.

- **Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство** – Финансовият ресурс по ФМ на ЕИП трябва да бъде разходван до април 2011 г. За 2010 г. се очаква да бъдат разходвани около 20 млн. лв., от които 17.5 млн. лв. средства от ЕС и 2.5 млн. лв. национално съфинансиране. Средствата са за проекти, насочени към защита на околната среда, укрепване на капацитета на местните власти в сферата на публичните услуги, здравеопазване и грижа за децата и опазване на европейското културно наследство.

2.2. Структурни фондове и Кохезионен фонд:

- **Оперативна програма „Регионално развитие”** – За периода 2010–2012 г. се очаква да бъдат разходвани около 1 313 млн. лв. финансиране от ЕС и национално съфинансиране. През 2010 г. очакваното ниво на разходи е приблизително 486 млн. лв. Фондовете ще бъдат разплатени за завършване на стартирани проекти от 2007–2009 г., както и за проекти, насочени към обновяване и оборудване на медицински и здравни заведения; подкрепа за интегрирани планове за градско възстановяване и развитие; за развитие на природни, културни и исторически атракции; мерки за енергийна ефективност в образователната инфраструктура, както и за деинституционализация на социални институции, предлагащи услуги за деца в риск; ремонт на университети.

- **Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”** – за тригодишния период се очаква по програмата да бъдат разходвани около 778 млн. лв., включително национално съфинансиране. В началото на 2010 г. се очаква да стартира работата на инструмента JEREMIE. За прилагането на инициативата JEREMIE в България на 27 май 2009 г. правителството на Република България и ЕИФ сключиха Рамково споразумение и Финансово споразумение. В Рамковото споразумение страните постигнаха договореност JEREMIE да се осъществи в Република България чрез структура на Холдинг фонд съгласно член 44 от Регламент на Съвета (ЕО) № 1083/2006 и Регламент на Комисията

(ЕО) № 1828/2006. Структурата на Холдингов фонд ще представлява ДСЦ, първоначално при учредяването си изцяло притежавано от Българската банка за развитие (ББР), а след като бъдат изпълнени предварителните условия – съвместно от ББР и ЕИФ. Предвижда се цялата сума от 391.166 млн. лв. (в т. ч. 332.4911 млн. лв. от ЕФРР и 58.6749 млн. лв. от държавния бюджет) да бъде разплатена и сертифицирана в една година. Други процедури, които предстои да бъдат обявени, са в областта на модернизацията на МСП и големи предприятия, покриване на международно признати стандарти, създаване на регионални бизнес инкубатори, създаване на консултантска и информационна мрежа в подкрепа на бизнеса, подкрепа за изпълнение на мерки за енергийна ефективност и внедряване на възобновяеми енергийни източници в предприятията, обновяване на оборудването за НИРД в български изследователски организации, подкрепа за създаване на технологични паркове, офиси за технологичен трансфер и друга проиновативна инфраструктура, подкрепа за разработване и внедряване на иновации в предприятията, включително защита на индустриалната собственост, подкрепа за държавни институции, имащи пряко отношение към подобряването на бизнес средата.

- **Оперативна програма „Транспорт“** – в периода до 2012 г. се очаква по програмата да бъдат разходвани близо 3.2 млрд. лв., включително националното съфинансиране. Предвижда се да стартират основните инфраструктурни проекти в сектора на железниците; модернизациите на жп линии в участъците София-Пловдив, Пловдив-Бургас, Видин-София. В сектора на пътищата се подготвят проектите за реконструкция и рехабилитация на пътни отсечки по направленията Видин-Монтана, Кърджали-Подкова, Враца-Ботевград. Ще стартира и строителството на участъци по автомагистралите „Хемус“, „Струма“, „Марица“ и „Тракия“.

- **Оперативна програма „Околна среда“** – през следващия тригодишен период с цел спазване на ангажиментите, поети в преговорния процес по директивите в областта на „водите“ и „отпадъците“, ще бъдат изпълнявани проекти основно в тези две направления. В сектор „Отпадъци“ на заседание на Комитета за наблюдение на програмата са одобрени конкретните общини и индикативният размер на финансирането за всяка от тях за покриване на минималните изисквания по директиви. В сектор „Води“ предстои преразглеждане на приоритетите за кандидатстване с цел изпълнение на належащи инфраструктурни проекти в населени места с над 10 хил. е.ж. Средствата, които трябва да бъдат разходвани в тригодишния период, са в размер 1 948 млн. лв., включително национално съфинансиране. До края на 2009 г. ще бъдат одобрени и първите два „големи проекта“ от ЕК за подобряване на водния цикъл в Габрово и Враца.

- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“** – до 2012 г. се очаква да бъдат разходвани около 920 млн. лв., включително национално съфинансиране. Проектите, които ще се изпълняват през следващия период, имат за цел създаване на нова заетост, включително поддържане на заетост, подкрепа за

стартиране на нови малки и микропредприятия от безработни лица, запазване на заетостта в реалната икономика. Изпълнението на програмата в голяма степен ще подпомогне решаването на съществуващите пред бизнеса проблеми, свързани с наличието на квалифицирана работна ръка, производителността на труда и развитието на човешкия капитал. Ще се финансират проекти за повишаване гъвкавостта и ефективността на пазара на труда чрез активни действия на социалните партньори. Ще продължат мерките, насочени към подобряване на достъпа до образование и обучение, включително чрез финансиране на проекти за интеграция на деца и ученици със специални образователни потребности в образователната система и огромяване на възрастни. Ще бъде разширен обхватът на подкрепата за социални услуги в общността, както и за проекти, насочени към извеждане на деца от специализирани институции.

- **Оперативна програма "Административен капацитет"** – през периода 2010 – 2012 г. се предвиждат разходи в размер 123 млн. лв. Проектите, за които ще бъдат разходвани средствата, са насочени към подобряване процеса на изработване и прилагане на политики, подобряване компетентността на служителите в администрацията и развитие на качествени административни услуги.

- **Програми за трансгранично сътрудничество с Македония, Турция и Сърбия – Разходи** – предвид закъснението при стартирането на процедурите, дължащо се на двустранния характер на програмите, прогнозите за плащания по бъдещи сключени договори в началния период не са оптимистични. Предвидените плащания за тригодишния период са в размер около 65 млн. лв.

Важно условие за успешното усвояване на европейските ресурси е прозрачността на процесите по тяхното управление, борбата с корупцията и активната комуникация и сътрудничество с европейските партньори, които ще се постигнат чрез осигуряване на достъпна за всички заинтересувани страни информация за правилата и критериите на всеки етап от процеса на управление на еврофондовете, прозрачност на оценителния процес, въвеждане в практиката на текуща оценка и включване на максимално широк кръг участници в процеса на оценка на текущото изпълнение на програмите, и пр. мерки.

- **Програми за трансгранично сътрудничество с Гърция и Румъния** – България осигурява национално съфинансиране в размер около 38 млн. лв.

- **Програми за трансгранично и междурегионално сътрудничество (INTERREG IV C, ОП Югоизточна Европа, Съвместна оперативна програма в Черно море)** – България осигурява национално съфинансиране/годишни парични вноски за участие за периода 2010–2013 г. в размер около 12 млн. лв.

- **Хоризонтални програми (INTERACT, ESPON, URBACT) и правният инструмент за Европейско териториално сътрудничество** – България

осигурява годишни парични вноски за участие за периода 2010-2013 г. в размер 600 хил. лв

VIII. УСТОЙЧИВОСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ

Потенциален растеж и отклонение от потенциалния БВП

Съществените различия между макроикономическата рамка, използвана за изготвянето на бюджета за 2009 г., и последните прогнози за развитието на вътрешното търсене (в частност инвестициите), пазара на труда и брутния вътрешен продукт, водят и до различия по отношение на оценките за потенциалния икономически растеж и отклонението от потенциалния БВП. Изчислената за 2008 г. стойност на растежа на потенциалния БВП възлиза на 5.2% (при 6.3%, изчислен в последната годишна актуализация на Конвергентната програма от декември 2008 г.).

Отклонението от потенциалния БВП за 2008 г. е положително в размер 6.8%.

През 2009 г. в резултат на ефектите от икономическата и финансовата криза върху икономиката на България се очаква потенциалният икономически растеж да се забави до 3.7%. През 2010 г., 2011, 2012 и 2013 г. се очаква потенциалният растеж да достигне стойности съответно 2.7%, 3.5%, 3.4% и 3.4%.

При така прогнозираното развитие на икономиката се очаква отклонението от потенциалния БВП през 2009 г. да достигне стойност -3.5%, т.е. икономиката да изпадне в рецесионна фаза. През 2010 г. се очаква най-силното проявление на кризата върху фазата на цикъла, като съответно отклонението от потенциалния БВП ще достигне почти -8%. Приближаване към потенциалния БВП се очаква през 2011, 2012 и 2013 г. в резултат на засилващото се търсене (отклонение от потенциалния БВП съответно -2.9%, -2.2% и -1.6%).

Стойности на потенциалния растеж и на отклонението от потенциалния БВП

Година	Потенциален растеж, %	Отклонение от потенциалния БВП, %
2007	4.9	5.9
2008	5.2	6.8
2009	3.7	-3.5
2010	2.7	-7.9
2011	3.5	-2.9
2012	3.4	-2.2
2013	3.4	-1.6

Източник: АИАП

Приноси към потенциалния растеж (процентни пункта)

Година	Труд	Капитал	ОФП ⁹
2007	0.95	2.58	1.34
2008	0.93	3.11	1.14
2009	1.14	1.46	1.09
2010	0.44	1.14	1.13
2011	0.20	2.09	1.25
2012	0.05	1.94	1.42
2013	-0.06	1.82	1.60

Източник: АИАП

Цикличност на фискалната политика

В условията на икономическа криза фискалната политика в страната се очаква да има ясно изразен процикличен характер през 2009 г. Това се дължи на резкия спад на икономиката под потенциала за този период, което води и до намаляване на бюджетния излишък до нула. Икономическата рецесия би предизвикала и бюджетен дефицит за 2009 г. при липсата на планираните дискреционни мерки за балансиране на бюджета. Поставянето на цел за балансиран бюджет на практика означава проциклично влияние на фиска върху икономиката през тази година. Фискалната позиция ще продължи да има процикличен характер, който няма да бъде силно изразен и в средносрочен план ще задържа икономическото възстановяване.

Устойчивост на фискалната позиция

Дългосрочната устойчивост на фискалната позиция се влияе значително от настоящите нива на бюджетния баланс и държавен дълг, както и от предвижданото им изменение вследствие на застаряването на населението. Процесът на застаряване носи значителен риск за публичните финанси, тъй като ще окаже сериозен натиск в посока към увеличаване на бюджетните разходи за пенсии и здравеопазване.

Общоприетият от ЕК подход за оценка на устойчивостта на фискалната позиция е т.нар. индикатор S2, който може да се интерпретира като разлика между текущата (прогнозната) фискална позиция за всяка година напред в бъдещето и тази позиция, която отговаря на условието за устойчивост за неопределен период напред в бъдещето. Той се състои от два компонента – текуща бюджетна позиция и оценка за дисконтираната настояща стойност на ефекта от застаряването на населението в дългосрочен план. Положителна стойност на индикатора съответно означава необходимост от

⁹ Обща факторна производителност

фискална консолидация или структурни реформи, които да намалят тежестта на застаряването върху публичните финанси. Обратното, отрицателна стойност предполага, че началната бюджетна позиция е достатъчно силна да осигури устойчивостта на фискалната политика дори и предвид риска от застаряването на населението.

Индикатор за устойчивостта на фискалната позиция

<i>Програмен сценарий (% от БВП)</i>	
Начална бюджетна позиция 2008 г.	-
Ефект от застаряването на населението	2.01%
S2	1.03%

Източник: АИАП

Конкретно за България стойността на индикатора е положителна, което показва, че сегашната фискална позиция не е достатъчно стабилна. Разбивката на индикатора по компоненти предполага, че устойчивостта на публичните финанси се основава единствено на политиката на бюджетен излишък и в дългосрочен план тя е необходима, за да компенсира значителното отрицателно влияние на процеса на застаряване. Потенциално разхлабване на фискалната позиция, несъпроводено с други мерки, ще доведе в дългосрочен план до акумулиране на дълг и ще наруши критериите за устойчива бюджетна политика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата СФР разглежда не само фискалните параметри. Тя обхваща и въпроси, свързани със социално-икономическото развитие на страната като цяло и имащи съответното отражение върху бюджета.

Средносрочната фискална рамка създава прозрачност, устойчивост и последователност при следване и изпълнение на фискалните цели, а ограничаването на фискалния стрес и спазването на определени фискални правила предоставя повече възможности за реализиране на правителствения дневен ред. Многогодишното бюджетно планиране и поддържането на устойчива фискална позиция играят ключова роля при формулирането и провеждането на благоразумна фискална политика в средносрочен план.

Постигнатата бюджетна консолидация, подкрепяна от подобреното управление на бюджета и продължаването на структурните реформи, трябва да стане основа за достигане и поддържане на силен и устойчив растеж. Наличието на стабилна фискална позиция е гаранция за капацитета на фискалната политика за приспособяване предвид необходимостта тя да понесе основното бреме при предприемане на действия в случай на шокове от страна на търсенето в условията на валутен борд.

Темповете и качеството на икономическия растеж зависят и от системните структурни реформи, които ще доведат до по-либерални продуктов пазари и на пазар на труда, до развитие на капиталовия пазар и до повишаване ефективността на всички публични сектори.

Приложение № 2 към т. 2

Основни допускания по Средносрочната фискална рамка за периода 2010-2013 г.

№	ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ	Мерна единица	2010 г. Прогноза	2011 г. Прогноза	2012 г. Прогноза	2013 г. Прогноза
	А	В	1	2	3	4
1	Размер на данъчната ставка за облагане с ДДС	%	20	20	20	20
2	Размер на основната данъчна ставка на корпоративния данък	%	10	10	10	10
3	Данък върху доходите на физическите лица	данъчна ставка	Данъчна ставка за данъка върху доходите на физическите лица независимо от техния размер (без необлагаем минимум) 10% пропорционален и данъчна ставка за данъка върху доходите от стопанска дейност на едноличните търговци 15%	Данъчна ставка за данъка върху доходите на физическите лица независимо от техния размер (без необлагаем минимум) 10% пропорционален и данъчна ставка за данъка върху доходите от стопанска дейност на едноличните търговци 15%	Данъчна ставка за данъка върху доходите на физическите лица независимо от техния размер (без необлагаем минимум) 10% пропорционален и данъчна ставка за данъка върху доходите от стопанска дейност на едноличните търговци 15%	Данъчна ставка за данъка върху доходите на физическите лица независимо от техния размер (без необлагаем минимум) 10% пропорционален и данъчна ставка за данъка върху доходите от стопанска дейност на едноличните търговци 15%
4	Данъчна ставка за данъците върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите на местни и чуждестранни юридически лица	%	5, 5, 10	5, 5, 5	5, 5, 5	5, 5, 5
5	Акцизи					
5.1	Акциз на безоловен бензин	лв./1000 л	685	710	710	710
5.2	Акциз на газъл	лв./1000 л	600	615	630	645
5.3	Акциз на керосин	лв./1000 л	600	615	630	645
5.4	Акциз на кокс и въглища	лв./гигаджаул	0.60	0.60	0.60	0.60
5.5	Акциз на електрическа енергия	лв./MWh	2.00	2.00	2.00	2.00
5.6	Акциз на цигари	лв./1000 къса	125.20	125.20	125.20	125.20
6	Политика по доходите в бюджетната сфера	-	Запазване на достигнатите номинални размери на работната заплата за 2009 г.	Запазване на съотношението на разходите за заплати към БВП, достигнато през предходната година	Запазване на съотношението на разходите за заплати към БВП, достигнато през предходната година	Запазване на съотношението на разходите за заплати към БВП, достигнато през предходната година
7	Размер на минималната работна заплата и начален момент	лева	240	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и производителността на труда	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и производителността на труда	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и производителността на труда
8	Размер на осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване	%	2 процентни пункта намаление за Фонд "Пенсии" спрямо 2009 г. с възможност за намаление до 5 процентни пункта	1 процентен пункт намаление за Фонд "Пенсии" спрямо 2010 г., но не повече от 5 процентни пункта спрямо 2009 г.	1 процентен пункт намаление за Фонд "Пенсии" спрямо 2011 г., но не повече от 5 процентни пункта спрямо 2009 г.	1 процентен пункт намаление за Фонд "Пенсии" спрямо 2012 г., но не повече от 5 процентни пункта спрямо 2009 г.
9	Размер на осигурителните вноски за здравното осигуряване	%	8 %	8 %	8 %	8 %
10	Размер на осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване	%	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)
11	Размер на осигурителните вноски за професионалните пенсионни фондове	%	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд
12	Размер на осигурителната вноска за здравно осигуряване за лицата до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст, ако учат редовно - до завършване на средно образование	%	4 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	4 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	4 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	4 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица

№	ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ	Мерна единица	2010 г. Прогноза	2011 г. Прогноза	2012 г. Прогноза	2013 г. Прогноза
	А	В	1	2	3	4
13	Размер на вноската за Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“	%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%
14	Размер на гарантиран минимален доход (ГМД)	лева	65	65	65	65
15	Максимален месечен размер на осигурителния доход през календарната година	лева	2000	2000	2000	2000
16	Минимален месечен размер на осигурителния доход през календарната година за самоосигуряващите се лица	лева	420	420	420	420
17	Съотношение, в което се разпределят осигурителните вноски между осигурителите и осигурените	съотношение	Разпределение на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” между работник:работодател:държава в съотношение 7,1:8,9:12. Съотношението между осигурители и осигурени за другите социално и здравноосигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” между работник:работодател:държава в съотношение 6,7:8,3:12. Съотношението между осигурители и осигурени за другите социално и здравноосигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” между работник:работодател:държава в съотношение 6,2:7,8:12. Съотношението между осигурители и осигурени за другите социално и здравноосигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” между работник:работодател:държава в съотношение 5,8:7,2:12. Съотношението между осигурители и осигурени за другите социално и здравноосигурителни фондове е 60:40
18	Минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст	лева	136.08	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност
19	Размер на социалната пенсия за старост	лева	100.86	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност	Увеличаване с процента на осъвременяване на личните пенсии за трудова дейност
20	Максимален размер на получаваните една или повече пенсии	лева	700	700	700	700
21	Процент на осъвременяване на пенсиите и начален момент	% и дата	Запазване на достигнатото ниво на пенсиите в края на 2009 г.	Определяне размера на пенсиите в съответствие с инфлацията, осигурителния доход и заетостта	Определяне размера на пенсиите в съответствие с инфлацията, осигурителния доход и заетостта	Определяне размера на пенсиите в съответствие с инфлацията, осигурителния доход и заетостта
22	Размер на месечното парично обезщетение за отглеждане на малко дете	лева	240	240	240	240
23	Размер на месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 г.	лева	100	100	100	100
24	Размер на средномесечния доход по чл. 4 от Закона за семейни помощи за деца	лева	350	350	350	350
25	Размер на еднократната помощ при бременност	лева	150	150	150	150
26	Размер на еднократната помощ при раждане	лева	- за първо дете – по 250 лв.; - за второ - 600 лв. - за трето и всяко следващо дете – по 200 лв.	- за първо дете – по 250 лв.; - за второ - 600 лв. - за трето и всяко следващо дете – по 200 лв.	- за първо дете – по 250 лв.; - за второ - 600 лв. - за трето и всяко следващо дете – по 200 лв.	- за първо дете – по 250 лв.; - за второ - 600 лв. - за трето и всяко следващо дете – по 200 лв.
27	Размер на допълнителната еднократна помощ за дете с установени трайни увреждания над 50 на сто до навършване на двегодишна възраст	лева	100	100	100	100
28	Размер на месечната помощ при отглеждане на дете до завършване на средното образование, но не повече от 20 годишна възраст	лева	35 лв. за всяко дете	35 лв. за всяко дете	35 лв. за всяко дете	35 лв. за всяко дете
29	Минимален размер на обезщетението за безработица	лева	120	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта
30	Максимален размер на обезщетението за безработица	лева	240	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта	Определяне в зависимост от възможностите на бюджета, икономическия растеж и заетостта
31	Ниво на консолидираното бюджетно салдо в % от БВП *	% от БВП	Балансирано бюджетно салдо	Балансирано бюджетно салдо	Балансирано бюджетно салдо	Балансирано бюджетно салдо

* Не се включва салдото на средствата от европейските фондовете